

N. IORGA

Profesor la Universitatea din București

SCRISORI ȘI INSCRIPTII ARDELENE ȘI MARAMUREȘENE

II.

INSCRIPTII ȘI ÎNSEMNĂRI

(FORMIND VOLUMUL XIII DIN „STUDII ȘI DOCUMENTE CU PRIVIRE LA ISTORIA ROMINILOR“)

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & Comp., Societate anonimă

59, STRADA BERZEI, 59

1906.

N. IORGA

Profesor la Universitatea din București

SCRISORI ȘI INSCRIPTII ARDELENE ȘI MARAMUREȘENE

II.

INSCRIPTII ȘI ÎNSEMNARI

(FORMIND VOLUMUL XIII DIN „STUDIUL ȘI DOCUMENTE CU PRIVIRE LA ISTORIA ROMINILOR“)

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & Comp., Societate anonimă

59, STRADA BERZEI, 59

1906.

STUDII ȘI DOCUMENTE
CU PRIVIRE LA ISTORIA ROMÎNILOR
XIII.

3751. Vol. XIII.

PREFAȚA

Inscripțiile și însemnările ardelene cuprinse aici au fost strînse în cursul călătoriei ce am făcut peste munți în August-Octombrie 1905. Pe cît mi-au îngăduit timpul și mijloacele bănești, am căutat să văd toate bisericile mai vechi, și am copiat din ele, iarăși, în măsura puterilor mele. Aș fi bucuros, dacă aș putea să mai am un prilej de cercetări ca acela și să înfățișez încă un volum ca acesta. Sînt încredințat însă că s'ar putea scoate din cîte biserici au Romîniî în țerile Coroanei ungurești, chiar și zece cărți ca aceasta. Ar fi poate de datoria Asociației să strîngă, cît mai e timp, asemenea materiale, care s'ar concentra în biblioteca ei din Sibiiu și ar pregăti munca editorului.

La alcătuirea tablei, am fost ajutat de d. Onisifor Ghibu, care a strîns o parte din nume. Ici și colo, au rămas urme din felul deosebit cum s'a făcut adunarea lor. Cetitorul, ținînd samă de multele greutăți ce mă împovărează, se va mulțami, cred, și astfel.

Septembrie 1906.

N. Jorga.

I

UNELE MANUSCRISE FĂRĂ ARĂTARE DE LOC ȘI UNELE TIPĂRITURI EXPUSE LA EXPOZIȚIA DIN SIBIIŨ.

I. Manuscrise.

1. Cronograf, începînd cu Domnia lui Leon Armeanul.

2. Evangheliar slavon din veacul al XV-lea, pe splendidă hîrtie, iar, în legătură, cu Apostolul Matei și Răstignirea. — Bibl. episcopiei Lugojului.

3. Pe un manuscript din secolul al XVII-lea al lui *Varlaam* și *Ioasaf* iscălește: «eū Log[o]f[ă]tul Pătrașco ot Tărgovișt[e]; lt. 7222 [1713-4]».

4. Secolul al XVII-lea. Cazanie. Iscălesc: «pop Dumitru, proestos»; «Cost[an]d[in] Log[o]f[ă]t, 1747». După o notiță, era încă în 1808 a «părintelui popi Avram din satul Băicoi». —

Alte notițe:

«Au luat 2 suncsi, preczul: unguresty forinczi 40.

Ssalba 25 x.

Kosoku 16 nemczesty.

Kaczavejka 4 x., 30 kreza.

Rokya 6 x.

Breiu 5 x.

10 koczi de kasy, 10, 2 nemczesty.

Î-au mai dat odate o ruble turcsasske, 14 ducse, 14.

12 o kretyncz 1 x.

13 o ferdele orz 1 x, una pecsucs 24 kr.

La nunte 6 mährămî, pre 6 marias.

Vaka kete 20 de zloczi.

Ssalba 25 de zloczi nemczesti.

Kosokul zlozi 12.

Îya kete 5 zlozi.

La nunte, pe rakiu, pe 15 kófe, kofa kete 20 de kreczari ;
ssuma zloczi 5.

Un berbecse, jare la nunte, 2 zloczi și 16 kreczari.

Pe gruu, pe 2 ferdele, 2 zloczi și 48 de kreczari.

Un breu, 4 zloczi, x. 30, czoluri, czolu kete 1 zlot.

12 opcioare 2 x., niste ssacsi care pui pe kulme.»

5. Pe o «Pravilă mare»m unteană: «Să s[ă] șt[i]e ačasta pravil[ă] că iaste a lu Macteiū vāraī și... că am scris eū Paraschiva Log[o]f[ă]t...Vălet...7123 (*sic!*).

«Să [să] știe că am scrisu eū Paraschiva precum să s[a] știe că amu dat baniī mami Zoichiī Țiganciī pe ban[i] 50 dobă[n]d[ă], și baniī acei ban[i] i-am luat de la Pană Ūobotă, pă 2 vite; cându i-am dat ban[i], am zis: «mam[ă] Zoică, dă-m zap[i]sul, să-l spargu», iar iă zice: «lasă, Paraschiva»... Aū fost fața, că[n]du s'aū dat baniī.»

6 Pe un *Molitvenic* din 1689, se spune că a fost legat «de Vasilie Blăganul în anul 1707, și amū datū pentru legăturī trii mărieși și cincī potorī».

7. După un *Molitvenic* din 1689, cuvîntări manuscripte. Ca probă dăm următoarea:

«Dragă tată-alū mieū prea-dulce,
Văzū că acumū mă voiū duce
La tatălū ce m'aū ziditū, —
Că așa mi-aū poruncitū
De vr'o doao saū treī zile
Să mă ducă în ceriū la sine.»

8. Pravilī pre scurtu alesī den Svinte Scripturī scoasī pre rând și tocmitī mai vrătos pentru cele 7 tainea mari a Beseareciī, careș de înse rânduit cu toate trebele ei, prin carele și pravila Sv[i]nților Ap[o]s[to]lī, la totū lucrul de aistvuiaste (*sic*), pre toate obiceiaele č-aū lăsat purtătorii de D[u]mn[e]-dzăire și într'un nărav cu Ap[o]s[to]lī, păstorī și a toatī lume învățitorī Sv[i]nții părinți de la ceale 7 sāboarī,—de care lucru aratī și Sv[ă]nta Scripturī.

[Pe V^o foiī de după legătură:] În anul 1814, Aprilie 20.

de z[ile], aū nins de aū fos[t] neoa mare până la gerunte, într'o Simbă[tă], și nu s'aū luat până Miercuri; iarăși într'a-chaia lună, în 17 de zile, aū nins mult, cîtū s'aū mai toți dărâmat pruni, iară anul 1814.

[De-asupra titlului:] 1750, Enuarie 16.

[Biblioteca episcopiei Lugojului.]

9. C. 1700. *Învățătură creștinești*, copiate de «ierei Bucurū oț Cărstianū, 1787».

10. După *Orologhiariul* muntean din 1715, adaus manuscris: «Învățătură pentru cliuțul Pashaliei» (tot din veacul al XVII-lea).

11. Manuscript de rugăciuni de pe la 1720; neisprăvit.

12. Pe un *Catavasieriū* din București, 1724, se spune că a fost cumpărat «dreptu 8 mariiași».

13. Manuscript miscelaneu bisericesc. Pe f° 62 V^o: «Și am scris eu Ionū maghistratoru din Țara-Romînească, anul 1765». Se află și data de 1763.

14. Copie după *Sinopsis* a Mitropolitului Iacov și după *Învățăturile* de la Snagov, din 1700, scrisă «prin mîna a popi Bucurū snăi Iuga Pușcașu, la anii de la Nașterea lui H[rist]os 1774» (și cu cifre). Notă despre moartea, la 27 Mart 1782, a lui Ștefan, protopopul Brașovului. «Și s'aū scris [cartea] în cinstitul Scaun al Brașovului, în Sohodoi, la Branū, Iunie anno 1774.»

15. *Pășunea oilor cuvîntătoare*, de popa Sava Popovici din Rășinari.

16. *Cronograf*, scris în Brașov, la 1823.

II. Tipărituri.

1. *Octoiul* din 7018 [1510] (data e adausă de o mînă din același timp). Frontispiciu cu vulturul, ca în tipăriturile cele

două d'intăiū cunoscute ale Țerii-Românești. Incipit *гласъ на келницѣхъ вечерни на гнѣ* (cu roșu).

2. Cărtică în 16, fără titlu, cu această notiță în frunte : «Ex libris Alexander Dobra, anno 786, colugio flămînzări (*sic* !), Liova, 1^a Ianuarii».

Unele versuri sînt dedicate lui Wolfgang Bethlen, istoricul, «anno 1678 feliciter ex Porta Ottomana reducem», altele «in album eximii dn. Gasparis Sagitarii Lüneburgensis, SS. theol. st[udentis], 1666, die 13 Sept.».

Cu dînsa împreună e legată o altă broșură, care se chiamă : «Favor aonius quondam erga d. Valentinum Franck iuniorum, patricium cibiniensem, declaratus a nonnullis fautoribus et amicis, nunc vero in eorundum (*sic*) authorum gratiam et honorem lege talienis vulgatus ; Cibinii, per Stephanum Jüngling excusum, anno MDCLXXIX», și o a treia : «Hundert sinnreiche Grab-Schriften . . . ; 1677, in Hermanstadt, druckts Stephanus Jüngling».

Incipit : «Viro admodum reverendo ac clarissimo domino Iacobo Schnitzlero, quondam in Academia vittebergensi phil. adjuncto, nunc ecclesiae cibiniensis pastori primario, eiusdemque capituli decano, etc.». Apoi dedicații lui I. Haupt, Bürgermeister, lui Matthias Semriger, comite al Sașilor, Cristian Richert, judele Scaunului, Gheorghe Armbruster, *procurorul*. Versuri în trei limbi, între care acestea românești :

Ferecsituy csel barbat
Kare are pat kurat,
Kuj nyévaszta poete zicse :
Nu am fakut, o voinicse.

Versze macar lachremilye
Fetelye si mujerilye ;
Nu gindi, fi fore grise,
Cse sze plindse nu se pise.

Csinye are minte
Aore sze take,
Si ker.d nu se kade
Sze nu tot greaszke.

Csej fegedujala
 Fere derujala ?
 Treketoere, brume,
 Fum, vunt, prah ssau spume.

Iare csei en mune
 Nu jeszte mincsune.

Csine năire kai sî kar, sze meârge ku folosz,
 Strenyge binye picsôerelye si umblye pre sosz.

Kecz oameny kuprinde csaszta lune mare,
 Cse groeznike moarte en putere are,
 Muncsaszke makare en tot kipul vracsul,
 Si zua si woapte, nui geszeste lyakul.

Fericsitui kui sse ascundse
 De dare dumnyezeului,
 Kui binyelye nerocul ducse,
 Treind den mestersugului.

Kaute alalcz avuczie,
 Iou voi ssta lenge mendrie ;
 Avuczie kurundute lasse,
 Om ssiriman fekendute,

Csi mendrie nu sse dessparte,
 Ku drag omul sseu hrenyeste.
 Kaute alaltz, etc.

Num da makar komoëra mare :
 Tot uin jessste mai drag de je
 Ket omului csi mult kestige,
 De bany mulcz csiss alaltaie.
 Kaute alaltcz, etc.

De multeor oesste luasse
 Gramada mare banyilor,
 De mai mult nyimike ramasse
 Ket un toiăg de cersitor.
 Kaute alaltcz, etc.

Om kertular nyimik gindeste
De armelye pizmasului ;
Acsele tot frikoss treieste
Kui ssent banyi en lauda lui.
Kaute alalctz, etc.

Avuczie me nui en lada ;
De viisse iei cseje al mieu,
Opt ssem jei mainte viacza,
Trekend acseje cse voi jeu.
Kaute, etc.

De moi ducse din csass'ta tzare
Unde ssoere nu rezbeste,
Si la sztrein pocs cu mendrie
Trei binye kau si csicse.
Kaute alactz, etc.

Emble makare dupe puinye
Kum zik oamenyi csei pizmas,
Jeu tot lenge je voi rumunye,
Si nu ma voi facse vresmas.
Kaute alalctz, etc

Nunmai Dunnyezeu derujaszke
Csem trebui en viacza me
Si o inyima drage, drage,
Csi szingur mirye pofteste.

Kaute alaltz avucie,
Jeu katt pre je, si mendrie.

3. *Penticostarîl* din 7209 (1701).
4. *Octoih* din 1712. Dublu exemplar.
5. *Liturghiî* din 1713 (legate la 1829, cu 3 zloţi).
6. *Molitvenic* din 1713.
7. *Ceaslov* din Tîrgovişte, 7223 (1715).
8. [1717-26; probabil 1724] [*Învăţături creştineşti despre Şapte Taine.*] Prefaţă romîno-sîrbească: «Pricina şi îndemnarea facerii cărticelii aceştia. Neobişnuită lucru iaste şi

la oamenii cei înțelepți în loc de rîs să socotească aceste mari tîrtaze, după cum iaste această cărticică, a le arăta cu lungă înaintă-cuvîntare.» A aflat însă în visitația sa prin orașe și sate, «peste nădejdea mea..., multe nespuse spurcăciuni și îngreueri de suflete, ceale ce și a le pomeni cu frică iaste, — că s'aŭ aflatŭ bătrîni de optuzeci de ani, cari de la nașterea sa de ispovedanie și de duhovnicŭ n'aŭ știutŭ, ci cîtŭ mai vîrtosŭ cu sî[i]nteale taine nu s'aŭ cuminecatŭ, bisearicile, lăcașurile d[u]mnezeestî, ce-sŭ de rugăciune, nu le-aŭ văzutŭ, fără de cîtŭ cîndŭ s'aŭ întîmplatŭ cuiva dintru aceștia a să căsători și a să cununa...

Cu mila lui D[u]mnezeŭ pravoslavnicŭ ep[i]scopŭ alŭ Temișvarului și alŭ Lipovii și alŭ alŭtorŭ districturi care să cuvinŭ.

*Vichentii Ioannovičŭ Vidacŭ*¹.

La urmă: «Și s'aŭ diortositŭ de Euloghie monahŭ, iară așăzătoriu slovelorŭ Damaschin diiaconŭ și Ilie zățariŭ.» Pe foaia ultimă de legătură:

«Scris-am eŭ popa Sofronie din D[ă]nș[u]s.

Scris-am eŭ gramaticu Zc... din satul...

Scris-amŭ eŭ diacul Petru din Dămșușu.

Să să știe ačasta că s'aŭ născut Damaschin în anii D[o]mnului 1765...

Altă asemenea însemnare din 1769.

9. «Catechismusŭ saŭ învățătură creștinească în folosulŭ niamuluiŭ rusescu dinŭ Țara Unguriască, datŭ afară prin osîrdia și ostenela Mării Sale domnului d: Ioan Iosifŭ de Camilis, ipiscopulŭ Sebastului și alŭ Muncačului, iproč, cinuluiŭ preoțescu unit din legeia grečască vicarișŭ apostolicescu în Țara Unguriască, sînteii și innălțatei Înpărățiiŭ Rămuliŭ sfetnicu, iară acumŭ în folosulŭ niamuluiŭ rumănescu în limba rumă-

¹ Cf. vol. IV, pp. 83-4; G. Popoviciu, *Istoria Romînilor bănățeni*, Pesta, 1905, pp. 307, 322. Cf. *Bibliografia romînă*, II, pp. 22-3. Ilie zețarul e Ilie de la Cernavoda din *Învățătura* de la 1726 (*ibid.*, p. 29, no 193). E decŭ un tipar rîmnicean. Pentru titlu, care nu se afla în exemplarul expus, v. *Ist. lit. rom. în sec. al XVIII-lea*, II, p. 70, nota 3.

niască întoarsă și tipărită în Sămbăta-Mare, în tipografia academică, anul de la H[risto]s, 1726.

[Foarte frumoasă tipăritură, cu literă nouă ¹.]

10. *Triod* din 1731.

11. *Liturghiă* de Rîmnic, 1733.

12. *Antologhion* din 1737.

13. *Apostol* din 7251 (1743).

14. *Liturghiă*, Rîmnic, 7255 (1747).

15. *Ceaslov* din 1753.

16. Învățătură creștinească prină întrebări și răspunsuri pentru procopseala școalelor, acum a doao oară tipărită cu bl[a]-goslovenia preaosf[i]nțitului chirio chiru P. Pavelu Aaronu Vlădicăi Făgărașului, în mănăstirea Sfintei Troiță, la Blaj, Maiu 20, 1756, de Dumitru Rîmnicianul.

[Exemplarul poartă iscălitura lui Kolosi.]

[Pe V^o, Treimea și «sf[i]nta mănăstire de la Blaj», clișeu de Vlaicul. Sînt înfățișate o biserică și o clădire, unite împreună, cu două turnuri. Prefața e iscălită de «cucearniciî în H[risto]s ieromonaho-canonicî».]

17. Gheneral-pardon în materii religioase, din 1759.

18. Votiva apprecatio Illustrissimo ac Reverendissimo d. d. Petro Paulo Aaron de Bistra, Dei et apostolicae Sedis gratia în Transylvania et partibus eidem annexis episcopo fogorasiensi, etc., etc., patrono gratiosissimo a typographis balasfalvensibus în gratitudinis et devoti animi signum în onomastico eiusdem nominis diei facta et oblata.

[Pe dos, stampă: sus Treimea, în planul al doilea: «Petru și Pavelu» (cu numele lor) și *Aaronu* de-asupra stemei de familie cu coiful, vulturul muntean, un șerpe, iar, de-asupra, pălărie cardinalică. Jos, piața Blajului cu biserica în fund, în palatul cu două rînduri, apoi dealuri, căsuțe.]

¹ În *Bibliografia* d-lor Bianu și Hodoș, cartea nu e descrisă direct.

[Pe p. 2 e lauda episcopuluî. Se amintesc «parvuli et magni litterarum ilii cultores qui, non de micis solum, sed de comuni etiam mensae tuae pane anni die participant et duplici augmento, spirituali videlicet et hoc temporalis, adolescunt in fide et pietate, veluti tenelli surculi in altum crescunt et pro incremento huius ecclesiae per suos moderatores cultivati in dies magis magisque extenduntur, perficiuntur, elevantur. Nos vero qui in hac typographiae officina strenue desudamus, gratia Illustritatis Vestrae sumus quid sumus, tamquam e nihilo erecti.» Citaţi Cicerone şi Seneca. «Praeivêre quidem nos alii sua contestaturi vota, et non animo... Ita in hoc onomastico die, 29 videlicet iunii anni currentis millesimi septingentesimi sexagesimi, Balasfalvae dum demisse vovemus.»

Iscălesc: «humilimi servi Petrus Tekeld cum reliquis typographis». — Blaj, Bibl. canoniculuî I. M. Moldovan.

19. Epistola consolatoria ex divinitus inspiratis Scripturis opera Ill[ustrissi]mi ac Rev[erendissi]mi domini P[etri] P[auli] Aaron de Bisztra, episcopi fagarasiensis, ad tempus tribulationum pro sui gregis utilitate collecta et adaptata cumque eiusdem benedictione valachico nuper vulgata, nunc rursus latino idiomate typis edita, Balásfalvae, anno MDCCCLXI, per Ioanniciu Endrédi, diaconum. [E dedicată lui Buccow, intrat în Alba-Iulia, de Buna-Vestire a calendaruluî vechiû. I-a văzut scrisorile de pace.] Vidimus insuper eodem die quo isthaec ecclesia filio tonitruî sacratum agit diem, sub fulguris tonitruique figuris te Salisburgii pacis auspicari symbola... Opusque quod nuper noster praesul pro interna animarum sibi creditarum pace vulgari sermone ediderat, nunc latine donatum in contestationem perpetuae nostrae cum sancta romana Ecclesia unionis nostraeque adversum te clientalis observantiae pignus, tibi damus, dicamus et offerimus. Clientes infimi scholastici balásfalvenses.

[Urmează epistola Episcopuluî către credincioşi. Se citează: Mineiul de Rîmnic, Vieţile Sfinţilor, Pravila. «Cum quodam Nilo, anno proxime lapso Rimikii (*sic*) in Valachia valachicis

typis vulgato.» La urmă, lista cărților citate, «a non unitis recepti»: Biblia din 1688, Pravila din 1652, Mineiul de Rîmnic, 1737, Triodul din București 1747, Penticostariul din Rîmnic 1743, Octoiul din Rîmnic, 1750, Orologiul, *ibid.*, 7253 (1745), Liturghia din București 1747, Mărgăritul din 1691, Viețile Sfinților, Iași, 1682.]

Blaj, Biblioteca canonicului I. M. Moldovan.

20. Exordium et definitio sanctae oecumenicae synodi florentinae, ex antiqua graeco-latina editione desumpta et ab Illustrissimo ac Reverendissimo d. P[etro] P[aulo] Aaron de Bisztra, episcopo fagarasiensi, ad sui gregis utilitatem, maius nempe Unionis argumentum, adaptata cumque eiusdem benedictione prius valachico, nunc rursus latino idiomate typis edita, Balasfavae, apud Sanctissimam Trinitatem, anno 1762.

[Dedicăție lui Buccow, «victor, pacis exarchus», purtător al ramurii de măsline, adevărat Νικόλαος.] Audivimus Te deinceps pro perenni futurae etiam tranquillitatis stabilimento, pleno procerum huius provinciae consensu, nationalem militiam erigere volentem, ad apostolicum Regiae Maiestatis thronum tantisper fuisse regressum. Videmus nunc, post secundum tuum ab eodem apostolico Throno descensum, ipsam Regiae Maiestatis plenitudinem et adversus hanc nationem gratiae et clementiae caesareo-regiae complementum tecum plane descendisse: dum in erigendo praedicto nationali subsidio, novo prorsus, eoque salutari, concordiae modo hoc cum imperio sacerdotium coniunxisti; unde ecclesiastico-politica haec graeci ritus catholici natio, realiter iam pacem possidens, caeterisque eandem nunc et in futurum, te gubernante, procurans, pleno animi sui gaudio ecclesiasticum illum decantare valebit hymnum...: «Gloria in altissimis Deo»... Et, cum, iam firmato per regium quoque assensum hoc tam salutari subsidio, concordiae pacis alumni, iam uniti pedetentim legantur et conscribantur milites, scientes scriptum esse.

[E ruptă pagina următoare.]

Apoi prefață a lui Petru Pavel Aaron către credincioșii săi. Se citează *Pravila*.

Blaj, Biblioteca canonicului I. M. Moldovan.

21. Xilografie, supt care se cetește: «Icoana preasf[i]nte[i] Născătoarei de D[u]mnezeu carea au lăcrămat în Ardeal, în sf[ă]nta Mitropolie al Blajului; anul 1764, Martie 18. Petru P., tip[o]gr[af].

22. *Ceasoslov* din București, 7275 (1767).

23. *Molitvenic*, 7276 (1768).

24. *Bucoavnă* pentru deprinderea pruncilor la cetanie și la temeiul învățaturii creștinești, iproč cu bl[a]goslovenia Exțeleanții Sale prea-luminatului și preaosf[i]nțitului Domnului Domn G. Grigorie Maeră, Vlădica Făgărașului și ală prea-înnălțatei chesaro-crăești și apostolicești Măririi sfeatnică dină lăuntru, iproč, iproč, tipărită în Blaj, în tipografia M. B[unei]-Vestiri, Fevruarie 16, ani de la H[risto]s 1777, de Petru Popovici Răimničanulă, tip[ograf].—Blaj, Biblioteca canonicului I. M. Moldovan.

25. *Catehismul cel Mare*, cu întrebări și răspunsuri, alcătuit și întocmit pentru folosul și procopsala tuturor școalelor normălești a neamului romînesc, de Gheorghie Gavriil Șincai, directorul și catehetul școalei cei normălești din Blaj și ceall. În Blaj, cu tipariul Seminariului, 1783.

Cuvînt înnainte: «Și s'ar fi și rădicat în anul de curînd trecut 1782 școală normălească în Blaj, a căria director fuiă însuș orînduit de la înnălțatul crăescul Guberniu». De aceia scrie cărțile de școală. «Cei seraci de cari mai mulți se află în neamul nostru de cît bogați... M'am sirguit cît am putut ca de la cuvintele și vorbele ceale tocma romînești nici cum se nu me abat și depărtez, ci se le aleg, după cum pre unele locuri mai bine vorbesc romîneaste decît pre altele, precum am și făcut,— nu pentru altă ceva, fără numai ca prin normă, pre carea după prea-înnalta voe a chesaro-crăescului Maiestat trăbue se se îndreapte toți oamenii, se se îndreapte și se se

sporească și limba noastră, precum și a altor neamuri. Drept aceeaia tu, carele vei ceti cartea aceasta, nu me judeca pentru cuvintele și vorbele care doară ți s'ar vedea noao sau streine. precum au făcut, fac și vor face unii cari în viața lor nici atîta n'au făcut pentru binele de obște, ci numai au zăcut și au cîrtit pre alții, pizmuindu-le numele și lauda care pe dreptate le-au căpătat prin lucrurile ceale bune, ceale făcute pentru obște, ci o iă, o cetește, și, dacă vei afla într'însa vr'o sminteală, carea se fie adevărată, o iartă, aducîndu-ți aminte că tu încă poți în multe sminti »

26. *Norma* adecă rînduiala veniturilor patrahirului care s'au hotărîtu prin milostivul crăescu reșcriptum, adecă poruncă împărătiescă ce s'au dat în 23 de zile a lui Septeavrie anul 1784 peantru lăcuitori neuniți de leagea greacăscă, fie cātane, fie provințialiste, și peantru popii lor.

Peantru cununie, fără deschilinire a căsătorii, cea d'inuțîi, de a doaa, sau de a triia, tocma și într'o întîmplare ca aceeaia, cîndu văduva să mărită după holtea tinărū, sau văduvoinlū ișu logodeaste lui-șu feçoară, peste totū să plătiescă — fl. nem., 30 crei[ari].

Pāntru îngropăcūnea pruncului, pānă cîndu iasă de șapte ani, împreună cu blagoslovirea api, — fl., 24 crei.

Peantru îngropăcūnea feaței ce au trecutū de șapte ani în susū, fie sau bărbatū, sau femeae, de va fi mai cu aveare, 2 fl., — cr.

De va fi de mijlocū 1 fl.

De va fi mai săracū — fl., 30 crei.

Iară de la cei ce sîntū de totū săraci, nimica plată să nu să iă, ci în darū să să îngroape; și despre ačasta maghistratușurile locurilor, și mai mare peste legheoane, și peste reghimenturi acuratū să ia samă.

Aceastea slujbe sfinte, care acuma vorū veni înaintea, nime altulū va fi detorū a le plăti, fără numai acela care dinū a sa bună voe și rîvnă li-are pofti.

Fieștecāruia preotū, de va chematū, afară de paroh, și va fi la petrecaniia mortulū — fl., 7 cr.

Cine arŭ vrea sŭ sŕrbiascŭ sŕrtŕtoarea (*sic*) sau prazniculŭ sfîntului sŕu, peantru blagoslovirea ferturilorŭ, a grŕului ŝi a colacului sŭ plŕtiascŭ — fl., 3 crei.

Peantru molitva ŝi stropirea cu sfeŝtanie a cŕsi unde aŭ zŕcutŭ muere chendelŭ — fl., 7 crei.

Peantru o lŕturghie — fl., 12 crei.

Care poŝteŝte rugŕcunele celea de patruzŕci de zile care sŭ facŭ dupŭ sfîrŝitulŭ lŕturghii, adecŭ parastasŭ — fl., 30 crei.

Peantru pomelniculŭ morŝilorŭ peste anŭ — fl., 12 crei.

Cŕŝi stŕlpi a evanghelii vrea cineva sŭ sŭ cetiascŭ peantru mortŭ, peantru totŭ stŕlpulŭ — fl., 30 crei.

Peantru cetirea a toatei psaltiri, 1 fl.

Peantru un paraclisŭ — fl., 3 crei.

Cŕndŭ umblŭ cu crucŭ la Bobotiazŭ pe la cŕsi, botezŕndu — fl., 3 creiŕari.

Care va vrea ca ũn toate Duminecile ũn casa sa sŭ sŭ facŭ apŭ sfînŝitŭ, va plŕti peste anŭ, adecŭ peantru 52 de Dumineci, ũn care sŭ va blagoslovi apa 3 fl., 7 crei.

Iarŭ care mai ararŭ va poŝti aŕŭ blagoslovire, va plŕti deschilinitŭ pe fieŝtecare blagoslovire — fl., 3 crei.

Protopopului, peantru ce va da testimonie la prilegŭlŭ cŕsŕtorii, cŭ s'au strigatu-sŭ ũn bisearicŭ de trei ori — fl., 7 crei.

Peantru unŭ sŕrindariŭ ũntregŭ 5 fl.

Peantru jumŕtate de sŕrindariŭ 2 fl., 30 crei.

Peantru paruzie care de bunŭ voe sŭ face la mŕnŕstiri, la parohii, sau la vlŕdici, cei ce nu sũntŭ porŝiaŝi sŭ plŕtiascŭ 37 fl.

Iarŭ cari sũntŭ porŝiaŝi ŝi cŕtanele de pe la marginŭ, adecŭ militarii, ũncepũndŭ de la strajemeaŝterŭ ũn josŭ, paruzie nu mai multŭ va plŕti fŕrŭ 12 fl.

ũnsŭ ca popi tŕcŝile, adecŭ preŝurile aceastea, nice a le mai rŕdica, nice dupŭ voia sa a le lua, sau care n'au fostŭ ũn obiŕai, a le aduce ũn luntru, sŭ nu fie slobozi, tare sŭ porunceŝte.

Mŕncŕrile cealea peste mŕsurŭ, ŝi uspeŝele ceale cu cheltueli mare, cari sŭ facŭ la praznicile Sfantului (*sic*), sau a patro-nului familii, la nunte, la ũngropŕcŕni, ŝi la botezulŭ prun-cilorŭ, tocma sŭ oprescŭ, aŝijdirea ŝi cinstea sau darulŭ care

proști la nunte de la mire și de la frații au fostu obiçnuită a ceare, de'îca înnaite să opreaste, și întru atăta să strînge, ca mirele sîngurū mireasi peantru încreaderea căsătorii acelu darū să-lū deac, și nu mai multū întră proști, ci, de vor fi mai bogați, până la 1 zlotū.

Iară, de vorū fi mai săraci, până la 7 cr. să poată dăru.

La Sibiiū s'aū tipăritū prinū Pătru Bart. [După exemplarul în proprietatea mea; 2 foi în 8° mare.]

27. *Poslanie* saū dreapta oglindă a păcii, dragostiī și unimiī, prin carele cu dreapte dovediri cei uniți să mîntuescū de hulele carele lor li să aruncă, iară neuniții, nici iritici a fi, nici shismatici, mai ales în neamul românesc, a nu să putea aeve zice, să arată [adaus manuscript: mai anteiu latinésce tipărit în Viena, în 1786; opul lui Niceta ¹ Horvát, canonicul eclesiarcu a beserici catedrale a Oradii-Mari, érô] acum [*idem*: în limba romana] întâi tipărită în împărătească cetate Vienna, prin cinstitul și de neam Iosiv de Curțbec, tipograful împărătesc, la anul de la H[risto]s 1787. Pentru a neamului românescū folos și mîngăiare. [În prefață se spune că s'a publicat cartea pentru că «cu aciastă poslanie prea neamul mieū cel întristat și dosădit a-l înbucura am propus».] Se păstrează numai 168 de pp.

28. Viena, 30 Ianuar 1787. Decretul lui Iosif al II-lea pentru serbătorī ². — În proprietatea mea.

29. *Pravilă de obște* asupra faptelor reale și a pedepsiriī lor, tipărită în Vienna cu tipariul lui Iosifu noblu de Curțbecu, împărătescul și crăescul al Curții tipografu, 1788.

[Ca prefață, e decretul imperial din 13 Ianuar 1787.

Pe copertă, se scrie, pe la 1803:] Scrisă în cathalogul chârților lui Petru Rátz.

¹ O scurtă notiță asupra lui (canonic de la 23 Maiū 1777, + 8 Februar 1789), în *Enciclopedia romîna*, II, p. 725. Contemporani îl pomenesc între scriitorii bisericești (*Ist. lit. romîne în sec. al XVIII-lea*, II, p. 409 — după Samuil Klein, în revista *Instrucțiunea publică*, p. 72).

² V., și n° 26.

30. Dezvoaltile și tălcuitele evanghelii a duminecilor, a sărbătorilor și a oareșcăroră zile, spre trebuința cateheților și a dascalilor neuniți ce să află în mare prințipatulul Ardealului prină Dimitrie Eustathieviciu, directoriului școalelor neunite naționalicești în limba rumănească puse și întocmite cu blagoslovenia preasfinți[tu]lui domnului Gherasimă Adamovicu, episcopu neuniților în Ardealu. Să vinde fără legătură cu 14 creștari, Sibii, la Petru Bartu, chesaro-crăesculă privilegheatulă tipografu a cărților celor șholasticești neunite ruminești, 1790.

[Autorisația de țipar a consistoriului e din 1789 ¹.]

31. *Octoiul* din Blaj, 1792.

32. *Calendaru* la anul de la Nașterea lui Hristos 1794, cari e prost ², cuprinzând în sine 365 de zile, făcut spre întrebuințarea norodului slaveno-sărbesc și ruminesc cari se află în Ținuturile chesaro-creești a leagii Răsăritului. În Vienna, la slaveno-sărbeasca-romaneasca privileghiata tipografie. Le gat stă cu 12 creștari.

[Cuprinde, în partea literară:

«Cei doi ecscessuri a Amerii, o istoriolă adevărată, supra cele doao eșiri din măsură a iubirii, tradusă de pre alte limbi» ³.

33. Filosofia cea lucrătoare a rânduialelor dreptului fi-rei, II, Sibiiu, Bart, 1800.

34. Theologia dogmatică și moraličască, despre taina căsătoriei, după învățătura bunilor credinčosși dascalii, întocmită cu mărturiile din Sf[ă]nta Scriptură, SS. Părinți și din trădaniia Bisearicii întărită, spre învățătura clerului celui tînăr ruminesc așezată, țipărită . . . , în Blaj, la Mitropolie, anul 1801 [și cu arabice], cu țipariul Seminarului ⁴.

¹ Nu era cunoscută până acum această carte a scriitorului brașovean, despre care am dat știri în *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, în *Sate și preoți* în *Brașovul și Romîniș* și în vol. precedent (v. tabla comună).

² Ordinar, *nevisect*.

³ Traducere din ale lui Clain. Cf. *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea* II, p. 172 : scrisoare a lui despre această ediție.

⁴ Altă traducere a lui Clain. Cf. *ibid.*, II, pp. 169-70.

35. 1805. «Rugăciune în vreme de foamete și de războiu.» — Tipărită.

36. Povățuirea către economia de câmp pentru folosul școalelor românești celor din Țeara-Ungurească; Buda, 1806, Tipografia Universității.

37. *Polunoștința* din 1808.

38. Forma clerului și a păstorului bun, după învățătura Domnului nostru Is[us] H[risto]s, păstorului celui bun, pilda SS. părinți și dascăli, cu strădanie, etc., Ioann Bobb..., așezată în Blaj, la Mitropolie, anul 1809, cu tipariul Seminariului.

39. A Thomiț de la Câmp, de urmarea lui H[risto]s patru cărți..., tipărită în Blaj, la Mitropolie, anul de la H[risto]s 1812, cu tipariul Seminariului.

[Prefața e iscălită de «Vlădica Ioann» (Bob). Urmează o dedicație către el, semnată de «cei mai mici între preoți, fii Exselenții Tale, canonici a Scaunului episcopesc, profesori: Vasilie Filipan, a canoanelor, Dimitrie Vaida, a moralîșului și a pastoralîșului, Dimitrie Caian cel mai tinăr, a dogmaticii, Theodor Pop, a SS. Scripturî, Gavriil Stoica, al dogmaticii al doilea... Binevoind Exselenția Ta ca această cărticea, cu chieltuiala Exselenții Tale tipărită, să o dăruiești clerului spre învățătură, supt titulu examenilor acestui an, ai poruncit noao celor ce învățăm și procopsim tinărul cler în ceale de lipsă la treapta preoții, să punem acia theseșurile învățăturii¹.»

40. *Triod* de Blaj, 1813.

41. *Euhologhiul* de Blaj, 1815.

42. *Strastnic* de Blaj, 1817.

43. *Deutsch-wallachische Sprachlehre* de Molnar, ediția a 3-a; Sibiiu, 1823².

¹ Și pentru această traducere a lui Clain, v. o. c., II, p. 412.

² V. o. c., II, p. 289.

44. *Biblioteca romanească*, partea I, 1829, «cu închipuirea prințipului Dimitrie Cantemir». Dedicatie către Mitropolitul Dionisie. Colaborator al lui Carcalechi e Bojinca. Se anunță că cele 12 părți costă 4 flor., 48.

Se începe cu Istoria Romanilor. Bojinca mai anunță: «Diregătoriul buneî crescere». Urmează Viața lui Dimitrie Cantemir. Se pomenește Barbu Văcărescu, «cel ce aû cinstit 90 de miî de lei la scoalele Bucureştolui». La Pesta, de vre-o cincî-şese anî, «în tot anul să află cite 15 până la 25 de studenţi romăni cu deosebite talenturi». Se cer burse pentru alţii. Se laudă pictorul C. Leca, care e abia de un an la Viena.

Volumul II e din anul 1829. Dedicatia se face lui Grigore de Băleanu. Cuprinsul e: Istoria Romanilor, Istoria lui Radu Şerban, traduceri din nemteşte.

Volumul III, din 1830, e dedicat lui Alexandru Filipescu, «ca un iroû pentru dreptul patrii». Dă «Cuvîntarea de rugă ciune a naţiei romaneşti către strălucii boeri a Ţerii-Romaneşti şi a Moldaviei, întocmită de Emanuel Gojdu, jurat a Ungariei, la tabla cr. advocat»: «Voi, dreptelor stîlpări romaneşti, voi adevăraţilor strănepoţi a mult-vestiţilor Romanî, aţi înfrînt pe vrăşmaşi... Aveţi doaă prinţipaturi binecuvîntate de Dumnezeu, aveţi din însuşi sînul naţiei voastre doaă căpetenii stăpînitoare, aveţi patrii fericite care cu însuş pămîntul Hanaan se pot bărăbări, aveţi o limbă naţională dulce şi prea-plăcută, carea e cea mai credincioasă şi cea mai de aproape fică a vechei limbî romane». Vine apoi un studiu despre Mihaî Viteazul, de Bojinca.

Volumul IV, din 1830, e dedicat lui Veniamin Mitropolitul. Urmează Istoria Romanilor şi Istoria lui Mihaî Viteazul. Iarăşi se laudă C. Leca, care a zugrăvit moartea lui Mihaî Viteazul «pe o pînză de un cot şi jumătate de mare», dăruind-o scolilor din Bucureşti. «Dialog între doi tineri romaneşti.» În el se arată starea lucrurilor în principatul muntean: «Ţaraniî sau plugariiî sînt foarte supuşî şi apăsaţi de zapciî... O academie [în Bucureşti], întru care am avut şi eu norocire a auzi ecsamene de obşte în 20 Iulie 1827, întru

care au fost de față și prințul în cel mai mare ținut, cu toți boierii patriei, ascultând în limba patrii filosofia, retorica, gheografia, loghica, gheometria, alilodidactica (înprumutată-învățătură), dar, când au venit la legile romane, au fost cea mai mare prevedere, și cu lacrimi ascultă tot însul legile strămoșilor noștri Romanii; aceluia ce numai o picătură de sînge de Roman au avut, i-au pricinuit cea mai mare zi de bucurie, dînd toți profesorii cîte o cuvîntare publică, din care s'au și tipărit în Filosofia românească ce s'au tipărit de d. profesor Efrosin Peteca, și una ce s'au zis de d. profesor Simeon Marcovici se vede în partea a treia a bibliotecii¹. Și altele se vor da. — Venitul vechiu al școlii era de 130.000 de lei pe an; s'a adaus acum cu vre-o 60.000 de la venirea ca efor a lui Alexandru Filipescu. Barbu Văcărescu a dat 90.000 lei «pentru înmulțirea cărților românești». «Mare mulțămire să aducem răposatului Lazar, că dînsul au început a sîmăna grîul cel curat, din care acum secerăm». Acuma se hotăresc 500.000 de lei pe an pentru școli. «S'au făcut în Slatina și Craiova, unde să dă învățături înalte. — Ce profesor este acel Grigorie Pleșuianu, că văz multe cărțicele românești de dînsul, pentru luminarea neamului? R. Un tinăr prea învățat și scolar al răp[osatului] Lazar, și acum o se tipărească tot acel tinăr și *Telemahu* românește cu 24 de icoane. — Eu auz, frate, că acolo ar fi un lăcșus foarte mare. — R. Cu adevărat mare și nesuferit, dar și la acîsta nu sînt de vine Romîni, ci Grecii, că ei au adus mîndria între Romîni și au stricat portul cel romanesc național, și l-au prefăcut în cel turcesc, dar acum și acesta se va îndrepta.» — Despre spitalele bucureștene: Pantelimon, Cișmeaoa lui Mavrogheni, clădită pe un loc dat de Banul Grigore Băleanu. «Auz că [Banul] are un patriotism mare, și am cetit

¹ E intitulată «Cuvînt ce s'au zis la deschiderea școalei naționale din București, în 1827, Sep[temvrie] 15 de d. Simeon Marcovici, profesor de matematici în numita școală.» Se spune că Marcovici a învățat șapte ani în Paris, «care fără greșală poate să să numească săvîrșirea omenirii». «Limba, numele năravurile și chiar portu nostru sînt dovadă netăgăduită pentru cea mai proastă și ticăloasă ființă că ne tragem cu adevărat din Romanii.»

și într'o «Povățuire a Tinerimii», ce s'au tipărit în Buda¹, și îi este dedicată, unde văd că multe vrednicii de laudă ar fi făcut. R. Acest nobil cu adevărat este născut pentru apărarea și norocirea patriei, că nu caută nici-un interes de metal, ci numai dreptatea neamului și luminarea tinerimei romane.» Are un fiu Hatman și altul la Paris. Se laudă Iancu Văcărescu, «un Anacreon românesc». Se vorbește despre tipografia Mitropoliei «și cea politicească privilegiată, supt eforia a doi vrednici boeri». *Curierul* se tipărește la Mitropolie: Se pomenesc ca iubitori de literatură Gheorghe Oprian și C. Breboveanu, «negoțitori, regulat»: «Pe acest om deacă l-ar cunoaște Stăpînirea, cu adevărat i-ar încredința finanțul negoțătorii, fiind Român adevărat și pentru patrie aprins.» Din partea sa, Solomon e un «adevărat ostaș românesc, cavaler și comandant catanelor românești». Nu se uită Mitropolitul Veniamin și Asachi. Se menționează pentru Moldova Tipografia Mitropoliei unde se tipărește *Numa Pompilie*, cea de la Neamț, unde apare *Descrierea lui Cantemir*. Biblioteca promite din partea ei «Viața lui Ștefan-cel-Mare», «Călătoria lui Martineli la Paris» (întîia oară dată la lumină de Zaharia Carcalechi).

La urmă vin prenumerații, între cari la Iași: «De mărît neam născuta Doamnă Maria de Drăghici..., Domnul Vasilie Alecsandru..., Marele Postelnic Manolache Drăghici, Marele Agă Constantin Drăghici..., Căminarul Costachi Negruț..., Sărdarul Grigorie Drăghici..., Sărdarul Vasilie Drăghici... Botoșani: dumnealui Ioan Dimitriu, psalt și dascal școalelor naționale.» Se anunță «Fabule în versuri de d. Moisi Bota» (Buda)². De același, Cuvînt la instalarea episcopului Nestor Ioanovici, «Calendarul românesc cu litere latinești de d. Stefan Niagoi» și *Antropologia* lui Vasic, «mediținar»³. Anunță și un calendar cirilic pe 1831, cu lupta lui Huniade «și cu povești de a lui Napoleon Bonaparte», pentru 24 cr.

¹ V. *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, II, p. 526.

² Cf. *ibid.*, II, p. 471.

³ A apărut la 1830, în adevăr. Cartea are numai prenumerați din Ardeal și Ungaria.

de argint, «Doi prunci părăsiți, o istorie morală de I. Theodori» și *Telemacul* lui Pleșoianu.

45. [1829.] Calendar (pe al doilea an) cu litere latine, dedicat lui «de bunu genu născutu-lui Domnu Georgiu Mucio, localu-lui-directoru a scole-i romanesci și grecesci din Pesta, qua adevăratu-lui patronu al aquestu-i calendariu». Ieșind și anul trecut, «sântă datorințiă darē a fi am ținut... Și despre aqueșta am fostu cercetat, qua țesetura aquestui calendariu si o invrētesu, unu sau doi ani, și cu scrisóre-a cirilicéscă, qua o méqilócire, prin quaré mai ușor și fórá¹ difферен]tiă fieșque quare Romanu, trăgēnd folosu-l din iel, să se agiungă doritu-l scopu.» Urmează un «Dialogu sēu vorbire între invēțiatoriu și scolaru despre Romani și Romāni sēu Daco-Romani». Are și ilustrație: o casă cu doi cîni și soarele, cu devisa: «din întuneric lumină». Aruncă cuvîntul Rumun (răspîndit «prin flocoasele gurī ale unora»), citînd prea lăudata istorie a nemuritorului Petru Maior și aducînd înnainte pe «collisali» = călușari, precum și versurile despre ei făcute, la jocul a unsprezece flăcăi, «la începerea bătăli franțosesce».

«Saltă, măi Romane, saltă,
Ca jucarea cea naltă,
Jucarea cea rumanească,
Fiecine s'o cunoască.
Așa Romulus striga,
Cu picioru 'n pămînt da,
Cu soțiile ce-avea,
Cînd citatea o făcea.»

Termină cu urări pentru Împăratul Francisc. Răspuns și la cartea germană din 1827, Buda, a lui S. T.: «Arătarea că Vlahii seau Rumîniī nu-s de viță Romanii, și că rădăcină a-acea din limba lor slavenească mestecată cu talianească nu se urmeaze,— din limbă nemțască pre cea rumîniască întoarsă și cu mai multe mărturie înmulțită prin S. T.» (traducere a unei cărți din 1823). «Autorul ei se numeră între Aristotelii (nebuni) a secului noastrăprezece, a căruia creeri prin doctoriile nalt învățatului domn Damastin T. Bojinca din anul 1827 și 1828

¹ Unele din aceste semne, ca în cuvîntul de față, au forma de virgulă.

deplin s'au vindecat.» Citează, deci, de acesta, «Animadversio in dissertationem hallensem sub titulo : Erweiss, dass die Wallachen nicht roemischer Abkunft sind, etc., vom k. Rath v. *** 1823 editam. Respondere desgursetor (?) la cirtirea que in Hale in anu 1823 sub titulo : Aretare quumche Romanii ambe-loru Dacii nu sunt viță de Romani, de cr. Consiliar, de *** făcută¹». Discuție despre numele «Vlah». Controversă dacă trebuie să se scoată buchile. «Aceasta nu noi, fătul mieu, vom face, ci timpul... Literile nu fac legea, ci sint numai unele sămne prin care însămnăm vorbele limbei. Că de ce poartă el vestminte frăncesci au turcesci, de ce cumpără în casa sa vase și scule de la vînzători de altă leage, au doară este el pentru aceia Frănc seau Turc? (p. 111)... În Bucovina se află un lesicon și o gramatică cu literile latine de Măria Sa (fie-ertatul) consilier Budai, a căroră urzire, după cum unii din persoanele cele luminate cu sciință (care le au văzut) mărturisesc că eșirea la lumină acestor duoă cărți va lua înțieiu loc².» Citează gramatica din Sibiiu a lui Eliad. Face glume cu grupa litere = literatură, de o parte, iar, de alta, slove = slovenire. La urmă se arată folosul literelor.

O altă parte dă statistica Romînilor și Sîrbilor din diececele Arad (292.897, față de 11.621), Timișoara (254.540, față de 170.432) și Virșeț (220.746, față de 28.959). Vin apoi «o istorie» (anecdotală), «epigrame, monoloage». Tocmai la capăt: «Scurta ortografie a linbei daco-romană cu stre-moșescile latinesci litere, 1829» (și în nemțește). Se cetește un: «Imprimatur de I. Theodorovits», din 13 Octombre 1828. Nu lipsesc nici modelele de caligrafie latină.

46. Diregătoriuul buneî creștere, spre îndreptarea multor părinți și folosul tinerimei romane țesut de Damaschin T. Bojîncă, Buda, 1830.

47. Trista predicare care la îngroparea Ecțelenții Sale prealuminatului și prea-măritului domn Ioann Bobb de Kapolnok-Monostor..., în luna lui Octomvrie, la 7 zile, 1830, în

¹ V. o. c., p. 265.

² V. *ibid.*, pp. 302-3.

s. mînăstire a Blajului s'aû cuvîntat de Theodor Pap de Ujfalu, 1830, Sibiiu, Hochmeister.

[Se pomenesc nepoata lui Bobb, Hristina Dunca, şi fiîi ei, apoi Gheorghe Bob, paroh şi vice-protopop în Turda. Numele de Unguri sînt scrise cu litere latine.]

48. «Widerlegung der Abhandlung welche unter dem Titel vorkömmt: «Erweiss dass die Walachen, etc.» ¹, verfasst von E. Murgu»; Buda, 1830.

49. Poemation de secunda legione valachica sub Carolo barone Enzenbergio. Magno-Varadini, excusum in officina typographica Ioannis Tichy, 1830.

50. Psalmii traduşi din evreieşte de canonicul Teodor Pop; Blaj, 1835.

51. Preatenul saû voitoriul de bine al pruncilor şi al tinerimii romaneşti, o carte de cetire foarte folositoare, care pre sama şcoalelor şi a norodului romanesc din nemţie spre romanie aû tradus-o I. M. Mecheşi, paroh evanghelicesc la Ruscioriû; Sibii, 1837, Hochmeister.

52. Cărticica năravurilor bune pentru folosul şi trebuinţa tinerimeî, de pre nemţie în romînie întoarsă de Moisi Fulea, directorul şcoalelor neuniţilor din Ardeal, protopopul 2-lea a Sibiiului şi consistorial asseassorul; Sibiiu, 1837, Gh. Klosius.

---

¹ V. mai sus, n • 45.

II.

INSCRIPTIÎ ÎN ORDINEA ALFABETICĂ.

I.

Abrud.

A. Biserica unită.

1. Pe un *Antologhiu* din 1737 :

1.

Anii D[o]mnului 1738, lun[a] lui Maiu în —, de aciasta scriem să să știe cum aciastă sf[ă]ntă [carte s'a cumpărat] în 28 fl. ungureșt[i] de l[a] popa Ieremie din Cluj, și o aū cumpăratu Abrudenii besereci lor, și bani ce aū rămas saū cari i-aū lăsat răpăosații c[t]itor[i] ai s[fin]tei beserici Abrudului cu pomenire veșnică : Gîrca Dumitru, nemeș din oraș, 1, și Toma Simion din satul Abrudului; și jumătate s'aū dat dispre partea orașului, jumătate dispre par[tea satului], pîntru ca să le fie pomană veșnică [a celor] numiț mai sus. Luna și zioa sintu scriș mai sus. Tobiaș pop[a] Nicolae cel tinăr din Abrud.

Aciasta carte iaste a sfîntei biserici unite din Abrud, fiindu parohu sfîntei bisearici Tobiasu Alexandru, și diiacu fiindu eu la bisearica : Nicolae Popovici, Cîcmăian ¹ (*sic*), și lăcuitoriu în casa sfîntei bisearici.

S'aū scrisu de mine, smeritul și mult-păcătosul robul lui D[u]mnezeu Nicolae Popovici, Cîcmăian ; Dicheamvrie 24 zile, anno 1800.

Ich schripsis Nikolaus Pop von der Abrudban, Tsikmujan.

2. *Catavasierul* din 1824.

3. Pe *Chiriadromiul* din 1699 :

2.

Aciasta sfîntă și d[u]mneziască carte ce să chiiamă Cazanice iaste a sfîntei bisearici unite din Abrudbaniia, fiindu într'a-

¹ Din Cîgmău.

ceaia vreame preot Tobiasă Alexandru, în zilele înălțatului
Împărată Franțiscus . . . , a. 1800.

4. *Evangelia* din 1817.

3. 5. Pe un *Evihologiu* din 1784:

Acias[ta] carte iaste a [păr]inteluî popa Alexandru Tobias,
paroh în Abrudă; 1801.

6. *Penticostariul* din 1743.

7. *Polunoștința* din Rimnic (?).

8. *Strastnicul* din 1817.

9. *Triodul* din 1813.

B. Biserica ortodoxă.

4. 1. Pe o icoană la catapeteazmă:

S'aă zugrăvit de Dimitrie Dimitriu zug[rav]; 1838.

5. 2. În *Mineiul* de pe Ianuar:

[1786], fiindă dascăl eă, Ioan Popoviciă, normalişă neunit,
ot Aprudă.

6. 3. În cel de pe Mart:

1822. Teleguț Toader, din satul Abruduluî, dascal . . .
Broina Todor.

S'aă scrisă de mine . . . Necolae Popovici, Cicmăian, uceni-
cul j. Ioan Fulea de la Belgradă, fiindă dascal neunită eă înă
Abrudbania . . . Moisi Nistea, paroh la Buciumă . . .

7. 4. În cel de pe Maiă:

1782. Dascăl Avraam Muntean, unit.

8. 5. În cel de pe Iunie:

[1803], m'am întocmit eă cantoră.

9. 6. În cel de pe Novembre, din 1778 (1779):

Sf[i]nții Sale părinteluî protopop Ghedeon Nichiticiu.

Acest sfânt Mineiă iaste a sfinteî bisearicî a legi grecești
neunite din slobodulă și privelighiatul oraș Abrudbania, fiind
parohi la acîasta sfântă bisearică pe vreamea cînd s'aă cum-
părat aceastea 12 dărobe de Mineae Iosif Adamovici și popa
Petru, din Feaneș mai nainte lăcuioriă, și, după răpăosarea
popi Petru aă fost paroh la acîaste parohie popa Ioan Mică
de la Vinăgard, care popa Ioan Mic numaî în doi anî aă
fost aicîa parohă, și de aicîa s'aă mutat paroh la Sibiel, în
Mărinime, și după răpăosarea și a protopopuluî și paro-

hului Iosif Adamovici, pă care bine aū voit D[u]mn[e]zeu a-l chema la veacīnicile sale lăcașuri, la 26 Ianuarie 1790, într'această an 790 s'aū preoțit feciorul său Nicolae Adamovici pe parohia aciasta neunită Abrudbanii, și lîngă numitul preot Nicolae Adamovici la 22 Mai 1799 s'aū așezat preot și paroh la aciastă parohie și Dimitrie Adamovici, tot fecior răpăosatului protopop Iosif Adamovici.

[1788, dascāl Nicolae Adamovici.]

7. *Octoiul* din 1760.

8. Pe un *Penticostariū* din 17—:

S'aū scris de mine smeritul și mult păcătosul Gheorghie Popovici, dascal normalicesc și cantor neunit în vestit oraș Abrudbania.

Todor Huțovici din Poeni.

Gheorghie Popovici din Deva, dascal normalicesc.

9. Pe un *Triod* din 1761:

La anul 1817... s'aū vândut pătrariul de grîu, care ține 24 de copuri, aici în orașul Abrudbania cu 24 de zloți..., și cucuruzul cu 20 și cu 21..., funtul de carne de vită cu cîte 12 crăițari, carnea de porc cu cîte 30 crăițari, dar carne de porc foarte arare ori să afla, că nu era cu ce ținea și îngrășa porcii. În vreme aciasta umbra banī împărătești: pu-lince, galbinī de aurī și husoși, adecă... banī de hîrtie, așa numită valută. Iară și cu banī de hîrtie așa-numită băncută... Scumpeatie crescusă și să lățisă, încît murea oamenii de foame.

[În 1804 s'a pus] «frasănul cel de lîngă crucea de piatră a răpăosatului și, ca în viața, protopopului neunit eparhii Abrudului, Iosif Adamovici, și a preoteasii acestuia, răpăosatii Almășan Marinca, dript oltarul bis[e]ricii... Casile lui Bălos Nicolae... Cei trăi frasini... Trăoșul [= finațu] doamni Răcoșoi...

[1837]: slobod și preveleghiat oraș...

[1805]: Ex libris sanctæ ecclesiæ disunitæ græco-catholicæ abrud-banyensis. Petrus Szumutz, parochus cornensis...

Mai în gos subscribensul...

[1817, visita Împăratului Francisc și a Împărătesei.]

Aū fost spre vedere și la Roșia la băi și anumit la cetatea.

10.

11.

(22 August st. v.), la amiază, întorcându-să iarăși aici^{*} în oraș. [Apoi merge la Zlatna.]

II.

Abrud-Sat.

12. 1. Pe un mormînt :

Aici s' odihnește r[ăposatul] în D[omnul] Costandin Bidiguț, a[nii] vieții] 80; s'aū mutat din lume, Octomvrie întia zi, anul 1828.

2. Pe altul, Bidiguț Ioanas, 1826.

3. Altul, din 1813.

4. Pe altele : Drumariu Elisabeta, 1827.

5. Nicolae Bălăguț, 1827.

6. Și altele din veacul al XVIII-lea.

7. Icoane la catapiteazmă din 1790-4, cumpărate de Mece Gavriil. Una e făcută în «1794, de mîna mea cîa de țarnă, Simeon Silaghi, zugrav», ajutînd și Cenușe Osiv cu șese zloți.

13. 8. În altar, pe o icoană :

Oprea zugrav, la Rășinari ; 1820.

9. Ladă dată de Vucea Gheorghe și Moisi Zamfira (scris în ungurește); 1765.

10. Antimis din 1773, cu data adausă pe tipăritura [v. vol. XII, p. 301, n° XVIII], din 1762.

14. 11. Pe un antimis manuscris :

S'aū o sfințit jertvelnicul Domnului și Montuitorului nostru I[su]sū H[risto]sū întru Uspeniia preasf[i]nte de D[umne]zeu Născătoarei și feciorei Mariei în Abrudfalva, în vremea stepăniri preaputernicului Îm[părat] Iosif și Craiului d[o]mnului Iosivū al doilea, cu b[la]gos[lo]venia și lucrarea d. preasf[i]nțitului e[pi]scop[ă] neuniților în marele prințipat al Ardealului, Ghedeonū Nichitici, în anul 1787,... luni lui Iunie, adecă spre zioa Sf[i]nțitului... Eusebie ep[isco]p[u]lū de la Samosată¹.

12. Pridvorul, cu anotimpurile zugrăvite, e din 1798.

13. Vasile Aaron, *Patimile lui Iristos*², 1805.

14. *Antologhiu* din 1766.

15. *Apostol* din 7251 [1743].

16. *Evangelie* din 1760.

17. *Molitvenic* din 7250 [1741].

15. 18. Pe un *Octoih* din 1760:

¹ Cf. vol. XII, pp. 301-2, n° XXII.

² V. *Ist. lit. rom. în sec. al XVIII-lea*, II, p. 472.

Aciaștă sf[i]ntă și d[u]mnezeiască carte anume Octoihu iaste a sf[i]nteî bisereci din satul Abrudului, a bisereci[i] neunite și s'aū scris aice într'aciaștă carte cu mîna mē, anume Ioan Punoți, dascalul oraș Abrudū, luna Maî în 5 zile, leat 1783. Preot popa Lazarū Ștefū.

[Pomeniți:] Simulețū, Todor din Buceșū, hoțū.

19. Pe niște *Cazani* din 72—8:

În vremea cireșilor s'aū scris cu zamă de cireșe, la ano '1805; ce minune mare; faină tintă: luna lui Iunie.

Eū am venit preot la aciaștă biserică a satului Abrud la ani 1785, Aprilie 28.

Popa Nicolae Huțovici. Satul Abrud.

Teodorus Telegutz, ludimagister Abrudfálvi.

20. Alt *Octoih* din 1760, al «lui Prodan Solomon, cantor, dieac».

21. Pe un *Penticostariū* din 7251 [1743]:

La annu 1848 preste vară mare înpărăchiiare s'aū făcut întră națiile țărilor, și mare frică purta una de alta. Numai Atotputearnicul să ne miluiască și să ne păzească de răū.

La 1834 se înseamnă preotul N. Popovici.

III.

*Agnita¹.

Pe un manuscript din «Piatra Zūminteliî», la început:

Aciastă carte care cuprinde întră dānsa mai multe Vistierii ale sufletești dohtoriî, din care neamul părinteștiî mele patriî, s'aū tălmăcit prin ceale de lutū māna mea cea nevrednică; care carte umplāndu-să dă focul dragostiî, și cu Savva Marcea o o tribui pentru sine, acum o aū hărăzit-o părintelui popiî Crăcūn, parohul[u]î din Agnita, pentru ca să aibă datorie a-l pomeni la jertva ce nu sāngerază, pentru ertarea păcatelor dum[isale] și neamului dum[isale]. S'aū dat în Brașoū, [1]790, Maî 10. Savva Baciū tineru... Fiind de față și eū dascalul Radul Duma, cāntărețul biserici ot Braș[ov]²; și mart[ur].

M'am învredni[ci]t și eū mult-păcātosul și nevrednicul, la biiatele bătrîneātele mele ceale de 73 de an[i] și 40 de zile,

¹ Cu steluță se înseamnă cărțile văzute la Expoziția din Sibiiū.

² V. *Ist. lit. rom. în sec. al XVIII-lea*, II, pp. 324, 410.

de am cetit pe aciastă sf[ăn]tă carte, și am aflat mulți mă-răcin[i] înghimpoș într'ânsa, dară cleaștele credinți cei pravoslavnice le trage din gura hulitorilor ca pe măseaoa cea plină de dureri din gura celua ce sînte durearea.

Smeritul și mult-păcătosul Theodor Dălbea, paroh în Daneș; 1813, Ian[uar] 24.

Volna Pitiș, paroh Bolgar[sec].

Aciaastă carte s'aũ petrecut citindu-să toată de mine, popa Savvul Deişoreanul, de satul Merghindeal, și s'aũ petrecut la anul 792, și am însemnat fiind în Agnita; 792, Mai 28 zile.

La anul 1812, Aprilie 5 zile, am cetit aciastă carte toată, popa Crăciun Feacheaticî ot Şoimuș, nameasnicul tractului de sus al Cetății-de-Baltă, și aş fi scris și mai mult, — dar să răcea mămăliga.

La anul 1789, Noem[vrie] 3, de când s'aũ stricatũ capela Grecilor [din Sibiiũ], și s'aũ dus la bisearica cîa noao.

Popa Savva Popovicî ot Răşinariũ, asesor cons[istoriumu-lui] ep[iscopesc].

IV.

Aiud.

1. *Apostol* din 1814.
2. *Evhologhiu* din 1784.
3. *Liturghiũ* din 1807.
4. *Minciũ* din 1838, dat în 1852.
5. *Triod* din 1813.
6. *Strastnic* din 1817.

V.

Alba-Iulia (Bălgrad).

A. Biserica neunită din Maierî.

19. 1. Pe un mormînt;
Suptũ acestũ mormîntũ iaste... Mihaĩ..., și aũ răposat la anul 1806.
20. 2. Pe altul:

Supt aciastă cruce iaste în Domnul să odihnească știutoriul păstor parohul Maerilor, preotul Stoica Ioan. . .

3. De-asupra ușii cu litere latine:

21.

S'aū zidit la 1795 in hramul S. Troitze.

4. Pe un *Antologhiu* din 1766 :

22.

1768, Dechemvrie în 3 zile, în noaptea spre m[u]cenița Varvara, cându amū fostū la preoția și s'o arātatu o vedeniie în notea d'inūtăi, la dieaconiie, că umblamū singurū pintr'o grădină, și era u răpă, și grădina era totu plină de pomī înfloriți, și pe gosu era totu flori, și eu umblamū singuru pitre flori. Iară a doao noapte, la preoția, amū văzutū în visū aciasta vedenie, că mă dusăi după obiciai în biserică, și affaiu doi arhierei bătrāni în biserică; arhierei era amādoī cu barbe sure, unulū ca altulū de o potrivă. Și mă luară amādoī arhierei, și mă dusără în mișloculū biserici, aproape de sfecinecele cele mari, și ținea amādoī cu mănile o corună toată de aoru, frumoasă, camū veche, mucedă, și o ridicară amādoī arhierei coruna cīa de aoru, și o pusără în capū la mine, și întră coruna în capū la mine până la gūmătate nasulū. Și ei totu ținea de corunī amādoī, și eară o luară dinū capū de la mine. Și amū eu amū zisū : căci o luați corona ? Iară arhierei grăiră cătră mine : că nu este a ta, ci este a Craiulū Apafi Mihaiū. Eū zisăiū că n'aū fostu Craiū aicia, că icia iaste Țara-Rumănească, ci aū fostu la noi în Belgradu. Eară ei zisără : aicia o fostu întâi. Aciasta vedenie cine ar putea să o dezlege plinu de Duhulū Sfântū ? Popa Nicolae neunitu ; la Belgradu întări[t]. . . ; 1768.

5. *Apostol* din 7251 [1743].

6. *Cazaniț* din 7256 [1748].

7. *Evangelhie* din 1760.

8. *Evhologhiul* din 1729.

9. *Liturgiit* din 7267 [1759].

10. *Mineie* de Rimnic.

11. *Molitvenic* din 7276 [1768].

12. *Octoih* din 7282 [1774].

13. *Penticostariū* din 1743.

14. *Psaltirea* din 1764.

15. *Psaltirea* din 1820.

16. Pe un *Strastnic* din 1753 :

23.

Data «sfinti biserici neunite ai Maerilor Belgradului...; 1784, Martie în 29».

B. Biserica unită din Maieri.

24. 1. Pe o icoană la catapiteasmă:
 W KAKO X[PCCTO]ECI AB PAEK TPOH [= o Doamne Hristoase,
 eu robul tău] Iosif ermonah, zograf, leat 7225 [1716-7].
 2. *Antologhiu* din 1766.
 3. *Apostol* din 1725.
 4. *Catavasieriu* din 1777.
 5. *Ezhologhiu* din 1784.
25. 6. Pe un *Molitvenic* din 17 — :
 Ecclesiæ græco-catholicæ Majoriensis.
26. 7. *Molitvenic* din 1764.
 8. Pe un *Octoih* din 17 — :
 Monasterii B. V. Mariæ Anuntiatae.
 9. *Octoih* din 1750.
 10. *Penticostariu* din 1743.
 11. *Penticostariu* din 1768.
 12. *Strastnic* din 1753.
 De la seminariul Sf. Treimî.
 13. *Triod* din 1731.
 14. *Triod* din 7290 [1782].
 15. *Triod* din 1813.

C. Biserica neunită din oraş.

1. *Catavasier* grecesc şi românesc, Sibiu, 1817.
2. *Ceaslov* din 1777, tipărit de «protoierei Mihailu Strilbişchi, ecsarhū Mitrop[olii]».
- Notă din 1839 că e a «sfintei neunite biserici a Grecilor din oraş Belgrad».
3. *Evanghelie* din Sibiu, 1806.
27. 4. Pe o *Liturghie* din Iaşi, 7267 [1759]:
 Aū datū Nicolae 10 zloţ camită la Ioan Tomaş până la
 târgul Bălgradului, pântru 50 de zloţu, fiind eū chizeaş, popa
 Avraamū, şi pentru aciasta am însămnat...; 1809.
28. 5. Pe unul din *Mineiele* de Rîmnic:
 Acest Minei şi cu celea 11 ce sînt, s'au dăruit sf[i]nteî bi-
 searici neunite din ooraş Belgrad, la bisearica greciască, şi
 hramul Bunei Vestiri iaste; anno 1807...
29. 6. Pe cel de August:

Sin theo [= σὺν Θεῷ], în Bălăgradū, în 27 Dichemvriu.

Dăruitu-s'au aciașă sūfântă carte dă Sūfinția Sa părin-tele Neofitū arūhimandritu, ca să fie dă pomenire la sūfânta beserică neuniților, prin mine, Stoaŋ Chițulū.

7. *Octoih* din 1750.

8. *Triod* din 1761.

D. Biserica unltă din Lipoveni.

1. *Antologhiu* din 1737.

2. *Octoih* din 1817.

V.

Alțina.

[C. 1770.] Conscriptia fameliilor rumănești neunite în Scau-
nulū Nocihiluī, în protopo[p]iatul Săcă[rîmbuluī]: 30.

Numele satuluī.	Numărul caselorū.	Numele și polecra famelilorū.	Numărul famelilorū.	Văduvii, văduvele.
Alțina	1.	Simion Frățici	1.	
		Opre Frățici	2.	
	2.	Opre Tecotă (<i>bis</i>)	3.	
			4.	
	3.	Stan Tatu	5.	
	4.	— —	6.	Măcinca Tătoe.
	5.	Ioanū Tecotă	7.	
	6.	Matheiū Jimănu	8.	
			10.	
	7.	Stan Bucșe. I. Bucșe	11.	
	8.	Matheiū Petrișor	12.	Opre Tatu.
		I. Petrișor	13.	
	9.	Matheiū Mărie	14.	Nițu M[ărie].
		I. Mărie		
	10.	Gavrilă Băsărabă	15.	
	12.	Radu Brezae	17.	
		Matheiū Morariū	18.	
	13.	Matheiū Căzan	19.	
	14.	Todor Preda	20.	
	15.	Nicu Prede	21.	
	16.	Mană Prede	22.	
	17.	Todor Tichidileanu	23.	
	18.	Matheiū lui Jimănoe	24.	

Numele satului.	Numărul caselor.	Numele și polecra femeiilor.	Numărul femeiilor.	Văduvii, văduvele.
Alțina	19.	Irimie Tatu	25.	Mă[rie].
	20.	Ion Toma	26.	
		. . . . .		
	25.	Toderu Marcu	31.	Stana.
	26.	Toma Mărgineanu	32.	
	27.	Simion Baltă	33.	Măria.
	28.	Mihăilă Toda	34.	
	29.	Mihaiu Bucșe	35.	
	30.	Pătru Comanici	36.	
	31.	Nițu Bl[er]zeae	37.	Eva Brezăoi.
	32.	Opre Brezae	38.	
	33.	Ene Bîrsan Gociu	39.	
	34.	Nicu Caman	40.	
	35.	Onea Rău	41.	
		Simionu Diaculă	42.	
	36.	Pătru Tatu	43.	
	37.	Siion Bârsan	44.	
	38.	Opre Ștefan	45.	
	39.	Toder Bârsan	46.	Toder Lungu.
	40.	Toma Mihaiu	47.	
	41.	Todere Berezae	48.	
	42.	Simion Brezae	49.	
	43.	Ion Moraru	50.	
	44.	Moisi Jimăn	51.	
	45.	— —	52.	Opre Mihaiu.
	46.	Opre Tatu	53.	
	51.	Toder Jimăn	59.	
	52.	Mathei Băsărabă	60.	
	53.	Ion Fauru	61.	
	54.	Danu Monda	62.	
	55.	Ionu Jimăn	63.	
	56.	Matheiu Bârsan	64.	
	57.	Adreiu Moraru	65.	
	58.	Văsiu Corneaci	66.	
	59.	Opre Băsărabă	67.	
	60.	Todere Bârsan	68.	
	61.	Aranea Lazaru	69.	
	62.	Stan Tecațu	70.	
	63.	Costa[n]din Petrișor	71.	
	64.	Stan Băsărabă	72.	
		Ion Băsărabă	73.	
	65.	Toma Monda	74.	

Numele satului.	Numărul caselor.	Numele și porecla familieiilor.	Numărul familiilor.	Văduvi, văduvele.
Alțina	66.	Ion Dobră	75.	
	67.	Ion (Iova) Toder	76.	
		Săva Toderu	77.	
	68.	— —	78.	Ioonu Bărsă-nănoe (<i>sic</i>).
	69.	Pătru Petrușorū	79.	
	70.	Simionu Bucșe	80.	
	71.	Matheiu Bărsan	81.	
	72.	... [Mond]a	82.	
	73.	— —	83.	Comăneasă.
			84.	
	74.	... Stanmăe (!)	85.	
	79.	— —		Toder Dragată.
	80.	Sta[n] Rogoza	90.	
	81.	— —		Lica Rogozoe.
	82.	Micle Frăticî	91.	
	83.	Toder Jimăn	92.	
		Nan Ighiștofeanu	93.	
	84.	Dumitru Petrișor	94.	
		Ion Petrișor	95.	
	85.	Opre Căzăn	96.	
	86.	— —		Ionă Căzănoe.
	87.	Avram Pascu, Țigan	97.	
	88.	Pătrușu	98.	
		Criciunu Pătruș Ț.	99.	
	89.	Gheorghie Nan Ț.	100.	
	90.	Avrai [= Avran] Ț.	101.	
	91.	Nan Ț.	102.	
	92.	Lepadat	103.	
		Gheorghie Ț.	104.	
	93.	Tradafir Ț. Trif	105.	
	94.	T[r]adafir Țigan	106.	
	95.	Rosolim Ț.	107.	
	96.	Pavel Ț.	108.	
		și Tascu	109.	
	97.	Achim Rată	110.	
	98.	Ion Rată	111.	
	99.	One Nuni	112.	
	100.	Avram Rotă	113.	
	101.	Stan Ț.	114.	
		Pătru Rotă	115.	
	102.	Fili Trifu	116.	

VI.

Apoldul-de-jos.

A. Biserica de lemn.

31. 1. Pe o icoană tipărită :
Icoana schitului Prodrumul moldoromanesc, acum din nou se preznuște Botezul Domnului, 1858, la biserică ci să zidești în Sf. Munte Athos.
32. 2. Pe ușa din pronaos în naos, înănntru :
În numel[e] Tatălui și a Fiiului și a Sf[ă]ntului D[u]hū aminū zugrăvitu-s'au aciastă sf. biserică în zilele înălțatului Înpăratū Iosiv al doilea, fiindū arhierēū neunitū d. Sofronie Chirilovici, pro[to]po[p] Dobrotă ot Poiană, și s'au zugrăvitū de Simonū zugravū ot Craiova, cu cheltuială și purtarea de grije a titorilor s[finte]i b[iserici] Ionū Bălțeanu, Ionū Lazărū, Iosivu Bălțeanu, Ionu Căndea, Moisi Buta; 1772, Avgustū în 10.
33. 3. Pe aier :
A plătitu Mariia lui Moisi Romanu, înpreună cu fie-sa Ana, 1821.
4. *Apostol* din 1814
5. *Adunarea Cazaniilor* din Beciū.
34. 6. Pe un *Ceaslov* din 1715 (?) :
Acestū cīasoslovū l-amū cumpăratū eū Comanū Dragomiru, i la besearecā la Chișū-Apoldū.
7. *Chiriadodromiu* din 1732.
8. *Evangelie* din 1806.
9. *Octoih* din 1750.
10. *Penticostariū* din 1743.

B. Biserica cea nouă.

35. 1. Pe catapiteazmă :
Ioan zugravu [ot] Poiană, anu 1820 : au plătit Onea Tomi Rădoae.
36. 2. Pe un tetrapod :
Cu ajutoriu Sfinti Troiță s'au făcut prin pornirea lui Ioan Cojocariū, și au plătit de înpreună cu alți făcători de bine acest sfint iconostas, din 18 Fevrorie 1828. Ioan Hîndorean, zugrav, Poiană.
37. 3. Pe un *Antologhiu* din 17 — :

Să s[ă] știe de r[ă]ndul aceștii sf[in]te cărți anume Minei, și cine l-au [cu]mpărat anume, care să vor scrii: Stanciul Măniț cel tin[ă]r[ă], Stanu al Stanciului Măniț trei strămbe, la Simtionu al lui Dumitru lui Mih[ă]ilă ban[i] trei strămbe, la Ilină a lui Coman Măniț 50 de bani, la Bucur Onofie 50 de bani, la Moga Opriianu trei strămbe, la Ilie Opriianu, la Bucur Opriianu un florint,—cel bătrân; la Bucur Opriianu cel tinăr..., la Ion Opriianu, la Oprea Suciu . . . , la Bucur lui Stanu Șerbu, la Coman Negru, la Ioanușu Prodan, la Moga Șufan, la Stan Ghi . . . , la Opriianu a lui Ion Dobrotă din Dealu, popa Ion trei măriiși, Bozdog, la Ion al popi Maniu, la Oprea Nicoară, la Istenie al Opri Nicoar[ă], la Ion Dobrot[ă], la Bucur Nicoară, la Oprea Hăndoreanu, la Ionășu Onofie, la Bucur Bozdogu, la Oprea Opriianu de la Poduri, la Ion Negru, la Bucur Bogdan, la Mihail[ă] Șof[rea], la Ion Ba..., ..lea Jini, [p]opa Maniu, Mihail[ă] Banu, Mihail[ă] Băjea cu genere-său; la Bucur Strărupu, la Moga Mitoe, la Coman Fântân[ă], la Ion Banu din Hondor, la Oprea Șerb[ă], trei strimbe..., la Coman Banu cel tinăr, la Părăi[an] [al D]ragoli, la Ion Băj[ea], la Dumitru St. . . , și așa... cumpărătorii să fie slobozi... să fac[ă]... știerea... a sām[in]ții lor..., undeva să o dezlepească [dela] sāmânța lor care o cumpărat și fără de voia lor cine o're lua, să fie afurisit... Anul Domnului 1756, m[esi]ța Fevroarie în 25 de zile. Și după aciasta s'a[un] milostivit Ion Orășteanu, împreună cu soția sa Stană și toți ai dumisale căsaci, de l-au cumpărat și l-au dat de la acești omeni, și l-au dat sf[i]nteii beserecei a Apoldului-de-jos, la cea neunită..., anume popa Căran. Și s'a[un] scris aciastă sf[ă]ntă carte fiind de față eu protop[o]p, Ion Dobr[o]tă ot Poiană... 30 de florinți. 1768, meșița Noemvrie doaozecă și șas[e].

4. *Triod* din 1761.

C. Biserica unită.

1. Pe un *Apostol* din 7281 [1773]:

Să s[ă] știe precum aciastă sf[ă]ntă carte o au cumpărat Tudur Fleșeariu ot Apold-de-jos cu zece florinți și o au dat s[fin]teii beserecei cei neuniti a Apoldului-de-jos... Cine s'ar ispiti a o deșrădăcina de la neunita aciastă beserecă, să-î

38.

fie a să teame de afurisitura de cei 318 părinți... Și anul Domnului 1765, Sept. în 4 zile, fiind jude Ion Vormanul, jurați Ioan Bălteanul și Tudur Nicoară cel tinăr.

39. 2. Pe un mormânt :

Hospes memento quod fueram non sum. Kis-Apoldia, Mox nil eram, sed nunc sum quod fueram...: post breves maior ero. G. E. P. MDCCXXIII.

40. 3. Pe un *Antologhiu* :

Pomelnic; Prie, Ană, Salomie, Văsiu, Ruje, Simtion.

4. *Chiriadromiul* din 1699.

5. *Octoiul* din 7214 [1706].

6. *Psaltirea* din 1709 (*sic*).

41. 7. Pe *Triodul* din 7234 :

Sfântă besărică să nu fie slobod a lua... Scris-am eu protopop Gheorghe Dăianul în anul 1730, în luna lui Decembrie în 4 zile.

VII.

A m l a ș.

42. 1. Pe o cruce :

Mateiū zugravu, Vale; leat 1811, Ovthovrie 12. Acīastă s[ăn]tă respetie o aū plătitu robul... [*prinsă în strană*]. Respetie lui Is[us] H[risto]s.

43. 2. Pe icoana Sf. Nicolae :

Acīaste sfinte icoane le-aū plătit Ioan Chiparū din Săliște, cu muiarea sa Brădușe, ca să le [fie] pomană lor și lă tot neamul lor; 1829.

Vas[ile] zugr[avul]; Ianuar 3, 1822, Săliște.

44. 3. Pe un *Antologhiu* moldovenesc din 1803, ctitorî :

Omșu Pavelu, Achim, Bucur Cocariū, Coman Chiparū, Oprea Clisa, Ioan Morariū. De la Tilișca: Jurca al Jurcîi, Ilie Grecu, Oașu Bîrzanu, Vasălie Cîndrea. De la Galeșu... Simion Luduranu, Ioan Loamnăș.

45. 4. Pe o *Cazanie* din 1792 :

Orație Crăciunului.

Deci tu, spată dînpenată [grasă],

Și tu, șuncă dafumată,

Ești afară

Din cămară

Să nu mîneci înt'astă sară

Cel cîrnașu murat
 Ce e bine pipărat.
 Da pogoră de pe pingă,
 Da să nu să prea așa frigă,
 Că e mai bun, mai mustos,
 Cumu-î rumen, fript frumos.
 Încă ceva voiū măi spune
 Heangleșile [prăjituri cu ou și unt, lipii] încă-s bine,
 Toate celea[-s] gata pe mîne,
 Socotimu că voru fi bune.
 La olaltă să venimu,
 Nașterea să prăznuimu
 Pentru nașterea lui H[risto]s,
 Să ne fie de folosu.
 Amin.
 Și o cupă doao de vinu,
 Să avem voia deplinu.

Doamne Iis[sus]e H[risto]se,
 O H[risto]sul meū,
 Tu ești rază prea-frumoasă,
 O H[risto]sul meū,
 O prea-mare împărate,
 O H[risto]sul meū,
 Și rază prea-luminată,
 O H[risto]sul meū,
 Cumu din ceriū te-ai pogorîtu,
 O H[risto]sul meū.

5. *Evanghelie* din 7258 [1750]¹.

6. *Penticostariu* de Blaj, din 1808.

7. Pe un *Strastnic* de Blaj, din 1804 :

Aciastă carte s'aū cumpăratū la anul 1816, fiindū preotū
 Athanasie Sava.

46.

8. Pe un *Triod* de Blaj, din 1813, ctitorū :

47.

¹ Cf. *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, I, p. 514.

Cine va fura această carte, să fie afurisit de Dumnezeu, și va meare în Iad.

Și zice :

Lasă-mă, drace, că acé căce am făcut, n'oiu mai face.

Aceste cuvinte le au scris Ioan Oprea din Amlașu.

48. Cumpărat supt preotul Atanasie. Ctitorî :

Dan Chiparū, Oprea Jitiian, Ioan Bloț, Nicolae Jurj, Gheorghia Rosca, Nicolae Sirbu, Dan Soră, Alexandru Lupea, Ilie Soară, Bucur Măgan, Ioan Știreaci, Dumitru Răsoū, Coman Galăș, Oprea Hășigan, Dumitru Răcucî, Toma Rus, Ioan Zealc, Iacov Schiopu, Dumitru Barbu, Alăman Hîra, Dumitru Birză, Ioan Cîuca, Bucur Cristu, Oprea Borcea, judele de la Săliște.

Și s'au răscumpărat în judecata lu Oprea Borcia.

Săliște, 27 Februarie 816.

Și s'au scris prin noi mai sus numiți, și s'au plătit Triodu împreună cu Straznicu cu bani 55 zloți.

Aceaste 2 dăra-be de cărți... s'au dat la beseareca de la Amnaș prin știința noastră a preoților de la Săliște, P. Ioan Pv.¹ și Dumitru Răcuciu, ostănitore p. Nicolae Pv. Săliște, diaconu Moise Pp., Popa Danil Pp. ostănitore.

VIII.

A r a d.

A. Biserica episcopală.

1. *Ceaslov* din 1753.
2. *Cazanie* din 1797.
3. *Evangelia* lui Șerban-Vodă.
4. *Liturghie* din 7276 [1768].
5. *Penticostariu* din 7275 [1767].

IX.

A r p a ș u l - d e - j o s.

A. Biserica neunită.

49. 1. Pe poartă inscripția din 17 — :
2. Pe turn, una din 1823.

¹ Popovici?

Ambele au fost înnoite la 1877.

3. De-asupra ușii:

50

Cu ajutorul lui D[u]mnezeu și cheltueala poporului întregu cu c... zicînd[u]-mî, la Sf[ă]nta Evanghelie, la Math[e]i, c. 17, asemenea este Împărăția Cerului comorii ascunsă în holdă, care aflîndu-o omul ascunsă, și de bucurie merge și toate cîte le are, le vinde și cu[m]pără holda acia, asemenea este și poporul acesta prin cumpărarea acestui clopot; s'au ostenit și au dăruit: parohul Ioanne Cucu au dat 20 f. v. a., Ioan V. Pavel 40, Gf. T. Șandor 30 f. v. a., d. pretori Toma Țip 10 f. și G. Gavrilă 10 f., I. Irimie Vas, Vasile Cucu, Ion Ioja Leancu, Vasile C. Bogdan, Toma T. Boer, Nicolae Ij. Dobrin, Vasile S. Bogdan, Vasile N. Vas, I. Irimie Raț, etc.

4. Alta din 1844, alătura.

5. Tot acolo, chipul lui «Ioan Vas, paroh al Arpa[șului]».

6. Pe un *Antologhiu* din 1777:

51.

Acestu sf[ă]ntu Mineiu este cu[m]păra[t] de mine ermonah Isaiia Arpașanu de jos, lăsat măn[ă]stiri mele în veaci, să n'aibă nime a-l lua a-l mișca de la această măn[ă]stire a mea, care iaste hramul Sf[i]nteî Adormir[i] a Precisti...; 1756, marț (?) 7 zile.

7. Pe un *Octoih* din 1709 [= 7240], tipărit de Stoica Iacovicî:

52

Să s[ă] știe că acestu Octoih... din Arpașu-de-jos, și l-am cumpărat pe seama sf[i]nteî mănăstiri de la Arpașu-de-jos cu a mea cheltuială, neajutorindu-mă nimenea, și după moartea mea las cu blăstăm, oricine s'ar întâmpla din preoți, să ră măie la sf[ă]nta mănăstire, pîn va sta besearca...; 7242 [1733-4].

8. Pe un *Triod* din 1731:

53

Să s[ă] știe că aciastă sf[ă]ntă și d[u]mn[e]zeiască carte ce să chiamă Triod, l-am cumpărat eu popa Ion snă popi Rad din Arpașu-de-jos și l-am cumpărat pe seama sf[i]nteî mănăstiri de la Arpașu... [să n'aibă] a o muta airea...; 7242.

9. Pe o *Evanghelie* din 1723, notă de la același, cu data de 7236 (1727-8).
La pomelnicul de lemn:

54

Sanson, Măgdălina, Isaac, Samoil, Eva, Asinefta, Iosiv, Evdochia, Hangu, Filip, Lazar, Martha, Rahira, Irimie, Lupu,

Domnica, Zaheiū, Safta, Severina, Simeon, Rucsanda, Șărbăban, Paraschiva.

55. 10. Pe un *Chiriacodromiu* din 1699 :

Să s[ă] știia că am dat eū popa Stan ot Porumbac[ul]-de-sus 8 florinți vonaș Opri ficioruluī popi Aldea din Arpașu-de-sus.

Însemnare de la «Neculae a lui Neculae zugravu».

B. Biserica unită.

56. 1. Pe un *Antologhiu* din 1745, în pomelnic :

Ion, Binca, Ioachim, popadiia Măriica, popadiia Anghela.

2. Pe un *Apostol* din 17 —, însemnare că s'a luat de maī mulți, între cari «Costandin dascal din Arpaș de jos», la biserica Arhanghelilor Mihail și Gavriil, «în anul 1777, Martie zil[e] 6».

57. 3. Pe o *Evanghelie* de la 1742 :

A popi Vasilie de la Arpașul-de-jos, și o am cumpărat-o de la Mihail Șăbișanul cu florinți ungurești 15, și, cine ar cerca a face vre-o scandală, să fie afurisit [sec. al XVIII-lea].

58. 4. Pe un *Penticostariū* din 17—:

Acīastă sfântă și dumnezeiască carte ce să chiamă Penticostariū, datu-o-am eū Spiridon monahul, ce am fost chelarū la sf. episcopie, nepoților miei, anume Dumitru i Radul . . ., în zilele prea-sf[i]nțituluī părinte chir Climent, episcopul Rîmniculuī; Ianuar 29 dni [1738-48].

5. *Triod* din 1761.

X.

Băsești.

59. 1. Pe *Apostolul* din 1784 :

După testamentarie dispoziție cândva în Domnul răpăusatuluī dieconuluī popii Gherghie l-au cumpărat rămasa soața sa, Popū Petca, pă sama s[fintei] besereci de la Ilișfalva, în anulū Domnuluī 1785.

2 *Evangheliile* din 1776.

60. 3. Pe alte *Liturghii* din 1775 :

Dătorie de bani: la Flontași Flore zece zloți, și iară tri zloți la nora Raduluī, un zlotu la Lupu Rusuluī, doozeci de potori la Marcăș Ilie, un zlot și doozeci de potori la

Ursuțu i Fântăneșe, tri zloți la ginerele lui Niculae, doi zloți și dozăci de potori la Gigul, zece zloți la Natu, zece zloți... La Varja 3 zloți.

Aciaștă sf[ă]ntă carte o'ū cumpărat Homorodan Anuță pomană lui popa Ghiorghie de Bărgău-de-sus, anul 1794, din Blaju.

4. Pe *Liturghiile* din 1775:

61.

Popa Vasilie, parohū în Șuncuta-Mare din vidicul Chioaru-lui... Popa Grigorie, paroh și v.-protopop al Băsăștilor...; anul 1808.

Aciaștă sf[ă]ntă și d[u]mnezăiască liturghie o am cumpăratū cu șapte mărieshi eū popa Vasiliie dinū Șuncuta-Mare, dinū varmeghie Chivarului, ani D[o]mnului 1778, Martie zile 6.

5. Pe un *Azineiu*:

62.

... Fără numai a mieū mărădic; iară cine o arū lua fără voe mē saū a pruncilorū mieī, să fie afurisitū.

[Alta.] De moșu-meū rămasă, pre tată-meū, adecă pre domnul Pop Petru de la Besești, care aū slujit cinstita varmeghea Solnocului-de-mijloc, cu solgabirăirea 25 dă anī, ca birăū de tablă 3 anī, perceptor crăesc 12 anī, vițișpan 13 anī; pă lîngă aciasta dă Exelenția Sa Ioan Bob, Vlădica Făgărașului, aū fost rînduit fi-curator besericilor Sălajului, în carălă s'aū și răpăusat în Domnul, în anul 1823, Deșemvrie 13 zilea. Care cartea, precum de moșu-mneaū rămasă tătînea-meū, de Domnia Sa rămasă mie și soru-mē..., în vecînica pomeanirea pă sama beserici din Besești. De străparea (*sic*), păntu mai încredințare celor viitor[i] cu iscălitura numelui meū a o cunoștea a fi adevărată. Pap Imrea, fiul răpeosatului în Domnul Pop Petru și notariuș de cîntea al varmeghii, în anul 1824, Aprilis a 3-a zi.

6. Pe un *Molitvenic* din 1741:

63

Ioan Prodan aū venit popă în Ortelec, 9 zile August 1819. Mihaī Gura așîșderea, în anul..., Avgust în 25, am priimit s[fănta] preoție.

7. Pe un *Octoih*:

64.

[Dat bisericii de] jup. nemiș de Băsăști Pop Zaharie Mihail... Preot Dimitrie Moga, zioa... lui August, anul 1803.

65. 8. Pe un *Octoih mic* din 17 — :

[Cumpărat] driptu 8 florințu și un măriiaș, și o amă dată în mână lui popa Ionu din Șerediiu, să aibă a ne pomini la leturghia; de va muri popa Ionu și vor mărdăi din feciori, a[ă] di[n] rodina lui popi, să fie în brâncă lor, de nu vor fi din . . . popi. Alta, de să va străca legătura cărțai, să o lege unde va fi carte; cine o va vinde să fiea proklet de 318 de sf[i]nți ce au fost în Vănecheia ¹. Anulă 1797, 19 Iunie.

Acăstă s[fântă] carte anume Ohutoihă, aflându-să suptă zapisu stricatū și viclianū, săbornicește am judecat ca să rămăe vecnicu — săboruluī, popa Ilie parohu din Țiganī.

9. *Penticostariū* din 1808.

66. 11. Pe un *Strastnic* din 17 — :

. . . Sfinti Troiță de la Blaj, cinstitului protopop Grigorie de la Băsăști cu alū său telșigū, anī 1796, Iulie zi[le] 3. Acăstă carte anume Strașnic cumpărindu-o moșu-meū cu a sa tel-tuală, carele tăține-meū rămîindū, de tată-meū mie și soru-mē fiind rămasă, noi cu înțălegere noastră și a maichi noastră Rácș Susána, în veșnică pomenire o lăsămu pă sama bese-reci de Băsăști, unde și tată-meū s'au (*sic*) și moșu-meū s'au răposat, sînt îngropați. Scris-am în anul 1824, 3 Aprilie, Papp Imrca, fiul răposatului în Domnul Pap Petre, care au fostu fi humitului protopop Pap Grigorie.

67. 10. Pe un *Triod* din 1771:

Acăstă carte s'au datū . . . beseareci unite din satū Tra-niș, varmeghia Solnoculuī-de-mijlocū, anul 1782, Aprilie, prin mine, Iacov Aron.

XI.

Becleanul Bistriței.

68. 1. Pe o tablă :

Hanc s. ædem in honorem veri Dei sub reg. Aug. Cæs. . Francisci II ex gratioso indultu I. possessoris, scilicet Ill. d. C. S. Cæs. r. et ap. Maiestatis Camerarii Francisci Bethlen aeqve (*sic*) ac Ill. d. suæ uxoris, B. Banffi Susanæ, Ill. d. c. vid. Kristinæ Kemeny, Ill. d. c. vid. Dusardin Borbaræ, item

¹ După slavonul : *KK HHEKA*.

sp. d. Sigismundi Jekei, archidiacono Constantino Gyulai et popa Maxim in agentibus, cursu 4 an. Sütő Pintya, mutuo consensu suæ uxoris, Topan Varvara, propri[o] ære construere fecit].

2. Pe catapitează :

69

Benedixit Excell. Ill. ac. Rev. d. Ioannes Babb, eppus Fa-g[arasiensis].

Marjan Tohder Malin, etc. [ungurește].

3. Pe un *Antologhiu* din 1766 :

70

Să se știe că amū datū pe acestū Mene[iū] eū popa Ilie dinū Păuca, amu datu 25 de florinți, le-amū luatū de la Dumitru dascălu dinū Cocova [c. 1790].

4. *Apostol* din 1802.

5. Pe o *Evanghelie* din 1776 :

71.

Acīastă sf[ântă] evanghelie aū cumpărat-o, pe sama Frății sale p. Maxim Șuteū Pinteā cu opt flori[nți] de la mine, Koz-tantin Ghiulai, protopopul Betleanului, 12 7bris 1803. După aceeaia iară aū rămas la stăpīnu cel dintīe pāntru datorie cu care să află popa Maxim.

Acīastă sf[ântă] evanghelie am vīndut-o pe sama besearici Betleanului cu șasă zloți și patru șuștaci . . . , banī de argint, și s'aū cumpărat cu bani besearici : pentru aceeaia acīastă sf[ântă] evanghelie de aztāz īnnainte nime să nu īndrāz. nească a o īnstrāina de la besearica Betleanului, supt grea afurisanie. Sig[natum] Bethleni, 25^a Augusti, a[nno] 1825. Constantin Ghiul[ai] protopop.

6. Pe un *Molitvenic* din 17 —.

Pachomii Szilasi, anno 1827.

7. *Liturghiē* din 1713.

8. *Molitvenic* din 1815.

9. *Octoih* din 1770 (dublu exemplar).

10. *Penticostariū* din 1768.

11. *Psaltire* de Sibiiū din 1791.

12. Pe un *Strastnic* din 1753 :

72.

Scriș-am eū popa Ioan, paroh īn Beclean, că īn Sāmbāta Paștiilor aū fost Sfn. Gheorghie, anul 1793.

Eū Cean Ștefan din Racla.

11. *Triod* din 1771.

XII.

Becleanul Făgăraşului¹.

1. *Liturghiă* din 1713.

73. Pe un *Molitvenic* din 17— (la urmă : «s'aũ datũ în tiparũ prin îndem-
narea cuviosului între ermonahĩ chir Grigorie iconomulũ Mitropolii) :

În Cernatul-de-jos, la anul 1830, Iulie 25, după cărindarul nostru, aũ fost arsură, de aũ ars 50 de casă, şi cu totul aũ ars olaturĩ 268, şi aũ ars şi turnul Ungurilor, de aũ căzut şi clopotul jos, doao, de s'aũ topit.

Aciaste pravile am luat de la popa Ioan Bucşa, la anul 1818, în patru zile Iunie, eũ popa Mihail Cărăcă, paroh la Alşo-Cernatũ.

3. *Octoiul* din 1750.

4. *Oglinda* omului celui din lăuntru, cu cheltuiala fraşilor Bîcovenĩ ; 1835, Bucureşti.

5. Pe *Noul Testament* din Bălgrad :

† Aciastă sf[ă]ntă carte Ev[an]gh[e]lie iaste a mea, a popiĩ
lui — [*şters*] ot Holbav.

6. *Triodul* din 1761.

75. 7. Pe un manuscris de catehism, «Înnainte Pîşire» :

Acest Catihisis mare l-am căpătat de la directoriţa, de cinste, Sibii, 5 Noemvrie 812. Simeon Jinar, normal[icesc] dascal la Sibii². [Manuscris de] Otecinic de via[ţa] preapo-
dobnicilor şi celorũ de Dumnezeu purtători părinţiĩ noştri...
[Dăruit la Beclean de parohul Ioan Taflan; 1806.]

XIII.

Beiuş.

B. Biserica unită.

1. *Antologhiu* din 1745.

2. *Catavasieriũ* din 1793.

3. *Catavasieriũ* greco-romĩn din 1818.

4. *Evangelie* din 1817.

5. *Liturghiă* din 1807.

6. *Liturghiă* din 1756.

7. *Octoih* din 1750.

¹ Cărşile vechĩ se află în păstrarea pãr. paroh.

² V. vol. XII, cap. II.

8. Pe un *Strastnic* muntean din 1767, note din 1770 :

76.

Aġutat-aš cu bani šn preġu cĂrġi, ca se le fie pomanĂ pĂ viġĂ, pĂ sĂmšnġĂ, pĂnĂ a šepte sĂmĂnġĂ :

P. Ion din Cumpani³.

Peter Gheorghie.

ChiġĂ Istoc.

Dan Gšġu, iġpan.

ChiġĂ Pal UrsĂ aš dat. Pavel Ilisie, CreġĂ Vasolie španu, Laza Petru ErdĂ, birĂĂ, .popa Vasalie din šuncuiuġ. De tĂġi bani de pomanĂ s'aš datĂ šntr' acšastĂ carte florinġĂ 4, iarĂ 6 florinġi aš plinit popa Dimitrie Papolġi, ani 1770, šn luna luš Septemvrie šn 14 zile.

De cšndĂ aš rĂposatĂ chirĂ Grigorie Vidrai, protopopĂ alu Beaiġului iprocš, šn luna luš Martie, šn 28 zile, šn anulu 1782. IoanĂ Popovici, dascalu ši cantoru la BeaiġĂ.

9. Pe un *Strastnic* din 1773 :

77.

AcestĂ sfšġntĂ StrajnicĂ s'aš datĂ pĂ sama bĂsericii cĂš pravoslavnice din BeiuġĂ, de pomanĂ, de ġupĂnulĂ Borchii preġiptoriul, ca sĂ-š fie pomanĂ šn vecši, šn luna luš Martie šn 21 de zile, šn anulĂ 1784, anno Domini 1783.

AcestĂ sfĂntĂ carte s'aš dat pĂ sama beserici cĂš pravoslavnice unite din Beiuġ, de pomanĂ, de ġupĂnul Borchii perġeptoriul, ca sĂ-š fie pomanĂ šn vecši, šn luna luš Martie šn 21-a de zile, šn anul 1784. Ioannes Popovics cantor (?) g : r : cath[olicu]s ; Bellenies.

S'aš dĂruit sfšnteš pravoslavnici bĂsearecš din Vaġcoh, de spre partea ŢĂrii Ungureġši, eparhie a MĂrii Sale frateluš episcop Mosei¹, pomanĂ ši pomenire vecšnicĂ ; din Blaj, de la Mitropolie, dzile 28 Noemvrie 1779. Vl[ă]d[i]ca Grig[orie] Maeru².

10. Pe un *Strastnic* din 17— :

78.

IoanĂ Popovici ludimaghistrĂ ; 1784.

AcšastĂ sfĂntĂ carte este a beseġeci cĂš pravoslavnice de la leage greceascĂ din Beiuġ, ši cine o a fura, sĂ nu štie deaġši de gura.

¹ Moise Dragoġ, de Oradea-Mare.

² Autograf.

³ Compania greceascĂ.

11. *Triod* din 1800.

B. Biserica neunită.

79. 1. Pe o carte slavonă străină :

Scris-am eu popa Iosifu în anii de la H[risto]s 1733, când au fost blagoveșteniile în zua de Paști, și au și brumat pă la zua de Ispas ; și atunci la acest anu am începutu a face besearea cea rumăniască, când au fostu strănsu toată varmegiia de au prinsu vidicul Beiușului mai multu de 80 de oameni, și au robu 12 săptămăni, și pă unii i-au dus la Oradie, să robască acolo, și pre alții bătutu și i-au slobozit ; și atunci au și peritu 4 omeni, cari au furatu cai și au fugit cu mueri : pă doi i-au tăiat, iară pă doi i-au spânzurat ; și atunci amu legatu Psaltirea de noaoi, fiind popă în Beiușu.

[1814.] Într'acesta annu de cu primăvară au fostu mare bătae la Galia, că de totul au bătut și surpatu binea-credinciosul Alexandru Pavloviciu, Împăratul Muscalilor, pe sumețul și falnicul Bonaparte Napoleon, Împăratul Frâncilor, carile asăminea era lui Darie și lui Poriu cu mândrie și cu sumeție, și l-au izgonit din Scaun, și l-au trimis rob la ostrovul Elba. [Scrie preotul Nicolae.]

80. 2. Pe un manuscript:

Înștiințare cându amu încredințat miriasă în Șebișu, la ani Domnului 1769, iară căsătorie deplină la ani 1770.

3. *Evanghelie* din 1697.81. 4. Pe o *Evanghelie* din 1723 :

1783, 'Ιανουαρίου 26, τοῦτο τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον εἶναι τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς τῶν ταξιαρχῶν Μιχαήλ καὶ Γαβριήλ, ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν Μπελένεσιν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν πραγματοτεστων ῥωμαίων, καὶ ὅχι τῶν οὐνίτων. Καὶ γέγραπται δι' ἐμοῦ τοῦ Μάρκου Δημητρίου εἰς Μπελένεσιν, ὅντος τότε διδ[ασκάλου] χρόνους δώδεκα: ἔστω εἰς μνήμην [1783, 26 Ianuar. Această dumnezeiască și sfântă Evanghelie este a mănăstirii căpeteniilor de îngeri Mihail și Gavriil, care este la Beiuș, a pravoslavnicilor creștinii negustorii greci, și nu a Uniților. Și s'a scris de către mine, Marcu Dimitriu, în Beiuș, fiind eu atunci dascăl, de doisprezece ani: să fie spre amintire].

82. 5. Pe un *Octoih* din 7214 [1706]:

1781, Iulie 12. Aciastă carte amū luatū ieū Athanasie a lui Hagi Gheorghe din Beinșu de la Iancu din Mizieșu, a lui popa Romanū, și o Psaltire la olaltu.

6. *Penticostariū* din 1743.

XIV.

Berivoiul-Mare.

A. Biserica neunită.

1. Pe o icoană de la catapiteazmă:

83.

Ionū zugravū ot Turcheș; 1789.

2. *Antologhiu* din 1786.

3. *Apostol* din 1784.

4. Pe *Cazaniile* din 7256 [1748], Rîmnic:

84.

Aciastă s[ă]ntă Cazanie este a mea, a popi Ioan Rădule, din Berivoi-Mare, neunit.

5. *Evanghelie* din București, 1775.

6. Pe un *Octoih* din 1742:

85.

Să s[ă] știe că acestū Octoih l-am cumpărat eū popa Șărbăban, pe banī bunī, florinți 10, și l-am cumpărat de la popa David din Berivoiū-Mic de pe baltă, și l-am cumpărat eū popa Șărbăban Răzeanș [criptogramă], în anul 1763.

Acest Octoih l-am cumpărat eū popa David ot Berivoiū-Micū cu 10 florinți și 5 potori și un banū.

B. Biserica unită.

1. Pe un *Antologhiu* din 1777, București:

86.

Dăruit-am eū Matei Novac acest Mineū la sfînta biserică la Berivoiū-Mare, ca să fie ale sfîntei bisărici în veci, sfînta be[se]recă să aibă a le stăpăni, sfînti besericī le dăruiesc, iar nu altul, nimuruī, să nu abă a să face nimin stăpăn pă aceste cărti, Mineiū, și un Treod, și un brăū care să încu[e cu paf]tale de argint, ale sfînte[i] bes[e]reci, să fie în veci pomenirea părinților noști. Și pentru credință ne am pus și pece[tea] pe cestatea, ca să fie ale sfînte[i] besereci Berivoiū-Mare. Eū Matei Novac, Mart 1, 1782.

2. *Evanghelie* din 1742.

3. *Triod* din 7277 [1769], București. Notiță ca și mai sus.

XV.

Berivoiul-Mic.

A. Biserica neunită.

87. 1. Pe catapiteazmă:
Ioanū zugravū ot Turches; 1789, Fev. 6.
88. 2. Pe un *Apostol* din 1774, însemnare din 1820, de la «Thoader Popovits, daskal normalist si compactor de kertz». Îscălește și Vasile Fulea.
Acīastū sf[ă]utū Apostol iaste a părintelui Ruvim ermonah...; anul 1792. Eū cel mai jos iscălit, fiindū rânduīt la bisearica cea vechie în Berivoi-Mic, m'aū chemat părintele Ruvim ca să scrie toate cărțil[e] câte le are, și le-am scris cu afurisanie, de s'ar întâmpla o primejdie ca aciaia, măcarū să ferească D[u]mnezeū, și le-am însemnat toate.
1792, Agust 5. Eū popa Iosifū Țitu din Săsciori.
89. 3. Pe *Cazaniile* din 1768:
Acīastă caz[anie] s'aū d[at de] M. Logft., 1783, Iunie 25.
90. 4. Pe o *Evanghelie* din 1775:
Acīastă sf[ă]ntă și d[u]mnezeiască evanghelie este a mea, anume Chira Iaoan, și am dat pă ià talere 6. Leat 1785, Octomvrie 20 zile.
Cînd eram în București, la dum[nea]luī Banu Ghica¹.
Să se știe cînd m'am călugărit eū Iustin la leat 1785, Dech[e]mvrie 2. [Hirotonit preot de Grigore Sidis², la Mitropolie], fiindū cu lăcuința în sf[ă]n[tul] lăcaș Robaia schit sud Argeș, find starețū în viață de obște Sf[i]nțiia Sa părintele Savva eroschimonah și în sf[ă]n[ta] măn[ă]stire cea mare în Argeș findū arhimandrit sf. părintele Parthenie. Acestea am scris ca să știe... S'aū scris de mine nevrednicul și mai micul între iermonaș [iscălitura].
5. *Octoih* din 1742.
6. *Penticostariu* din 1800.
91. 7. Pe un *Triod* din 1771:
Acestū sf[ă]ntū Triod l-aū dat Mihaī Tănasie din Comana-de-jos biseareci cei noao din Berivoi-Mic, anu 1792.

¹ Dimitrie, fratele lui Grigore-Vodă decapitatul și tatăl lui Grigore Dimitrie-Vodă și Alexandru Dimitrie-Vodă.

² Asupra lui, v. tabla la *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*.

8. Pe un *Testament Nou* din Bălgrad se arată că e dăruit de un căprariu de grăniceri din Orlai, David Belo.

B. Biserica unită.

1. Icoană din 7255 [1747].

2. *Antologhion* slavon din 1643.

3. *Apostol* din București, 1784.

4. *Evanghelie* manuscrisă de pe la 1500.

5. Pe un *Miniei* slavon, brîncovenesc, ctitorî :

92

Bajan, Duca, Vasilachi, Ivan, Haraba, Avramu, Merăuț, Văsiț Tichileșt.

6. Pe *Minologhiul* din 1781, Blaj, luna Septembrie :

93.

.... L-au cumpăratu poporaniî, boerii și nemeșiî din Beri-voiu-Mic spre trebuința besearicii unite de legea grecească, cu banî bunî de argintu, 25 florinți, mense Aprilis, die 1ma, 1812.

7. *Octoih* mic din 1578.

Pe el se adaugă un Crez, din care în grabă am putut extrage atît :

94

Crezû într'unul Dumnezău, tatălû putiarûnecul, făcătoriu ce-riuluî și al pămăntuluî, văzătorulû tutorû și nevăzuturiulû, și într'unul Domnul nostro Is[us] H[risto]s, fiul Tatăluî, născuto, ci de în tată nevăzutû; venit-aû mai denainte de tote viacurile, lumină de în lumină, Dumnezău dreptu . . .

8. *Psaltire* coresiană slavo-romină, deosebită de cele cunoscute, precum se vede din ce urmează (ps. 45) :

95.

Dumnezeu noao scăpare și putearea, ajutoriû în scrăbi, ce ne aflari foarte; dreptu aceaia nu ne spămîntămû cândû turburi-se pămîntulû și se bagî munțiî într' înema Măriei; sunari și turburari-se apele lor.

9. *Psaltire* slavonă coresiană [1576].

Pe ultimele soî, — dintr'o legendă a Sfînteî Paraschiva :

96.

Sântu o creștină botezată, numele-mi iaste Petca. Și zise celu împărat cătră iă: Nu grăi așa, ce mai bine te pleacă Dumnezeuluî mieu și te închină lui de face-te-voiu Doamnă și împărăteasă caselorû meale. S[fă]nta Vineri răspunse și zise lui: Anatima numele celuia ce grăiaște așa [cătref] tine. Și atunce mănîe-se cel împărat și zise slugilor lui: Prindeți-o, de o legați și răstigni-o-vrem în cruce ca și D[u]mnezeul ei, și vedea-[v]rem: folosi-î-va. Atunce S[fă]nta Vineri rău g... și

zise: Doamne, Dumnezeu! mieu, caută și spre mine, să nu laude-se dracii spre [tine]; și trimeate îngerul tău cu a... lor tale, și miluiaște sufletul mieu. Și plecă se cu fața la pământu, și rugă-se cu în psalom de îns... ire, și zise: judecă, Doamne, cea ce luptă-se cu mine. Și, la sfrășitul rugăciuneii psalomului, sculă-se și zise: Amin. Și iară zisia apoi: să laude-se și ei cu tine, Doamne. Și atunci în acela cîas ivi-se *✠* nauru [=un nouru] din ceriu și eși uîn vihor mare deîn aur [=nour], și luò-se o piatră mare foarte diîn el, și o purta vântul ca o frunză, și suna, și atunci ivi-se îngeru Domnului înaintea ei, și rupea legăturile de în [mă]nile ei, și grăi cătră iă, și zise: [nu] te teame; cea ce dă sila domnului, împărat[ului]. ||

Denainte și plecî-se...rî de lacrămele ei... acel împărat și...[mul]ți oameni...nu te închinî Domniei... trăia acel împărat... [între]bă-o și zi[se]... răspunse... || și atunci s[ă]nta... [că]tră el și... te... închinător... și s[ă]nta... credea întrăînsul... toți oameni... [t]ineri în cei... || ce-î fa[c] de ple...

97. 10. Pe un *Triod* din 7208 [1700]:

Triod, carte de slujba sfintei adevăratei bisearecii Răseritului, [a pravosla]vniciilor creștini o închină și o dă domnealui... [C]ostan[din Cantacuz]inò Vel Stol[nic]¹ bisearecii rumănești.

Aciastă sfîntă carte dată de blagocestivul boiar din Țara-Rumînească, și [pentru] miiloștenie, și pentru veacinică pomenirea [de cel ce este] scris mai sus [dumnealui] Costandin Stolnic Cantacuzino.

[Leagă Ivan Ostașu], 1742 în 23 de zile.

XVI.

Beșimbav (Beșimbac).

98. 1. Pe o anaforniță:

Să s[ă] știe că aū datu Petcu, Dumitra. Paulus Abrahamj; 1695.

99. 2. Pe un clopot:

¹ Cunoscutul scriitor.

Cu ajutoriul lui D[u]mnezeu noi sateanii din Beşimbacu am făcut acestu clopotu la anul 1770.

3. Pe un alt clopot :

100.

Gloria în excelsis Deo ; 1718. Dobre Ioan Koina.

4. Pe icoană din 1708 :

101.

Mathei zug[ravul].

Acîasta icoană a plătit B[o]goslovă mon[ahia], popa Costandin, Mihaî, Ionu, Samoilă, Ghiorghe, Merinuca, Bucur.

5. *Carte de învăţătură creştinească*, 1806, Blaj.

6. Pe *Cazania* lui Varlaam :

102.

S'a adus Poloni robii în Ţara Oltului, în anul 183—, luna lui Mai 25 de zile.

Ion Bolovanu ot Beşibavă.

Popa Ion Bolovanu ot Beşibavu.

Acîastă sf[ă]ntă şi d[u]mnezeiască carte anume Poucenie a cumpăratu Radul Bolovan. [Afurisenie,] şi de sfînta înpărăteasa noastră Maica nostă Preaceastă.

7. *Liturghiă* din 1775.

8. *Minologhiul* din 1781, Blaj, al Vlădicăi Grigore Maer.

9. Pe un *Molitvenic* de la 17— :

103.

† Să să ştie că acestu molitvânic l-am cumpăratu eu smeritul şi multu păcătosul robul lui D[u]mnezău, şi l-am cumpăratu din Bucureşti dreptu costande zece, bani buni de argint, şi l-am dat părintelui popei Crăstei, de poman[ă], eu Toma Făgărăşanul, şi l-am legatu cu Davidu, snă popa Neagoe ot selo Dol-Comana, cându a fostu cursul anilor de la Adam până acum 7192, iară de la H[risto]s 1684.

10. *Pentecostariu* din 1743.

11. *Psaltire* din 1784.

12. Pe un *Strastnic* din 1753 :

104.

Să s[ă] ştie că acîastă sfîntă şi d[u]mnezeiască carte anume Strastnic l-a cumpărat Beşimübăceni, să fie al sfîntei bisereci...; leat 1753, Aprilie zile 8.

XVII.

Bistriţa.

1. Pe *Biblia* lui Bob :

105.

... Simionetii, din preţu căsii cei căplăneşti¹, care era a

¹ A capelanului.

protopopului singur s'aũ... în Bistrița, și așa acei treizăci de zloț, care i-aũ dat pe aciastă sf. Biblie nevoeaște....

106. 2. Pe *Cazaniile* din 7250 [1742]:

E libris Ioannis Major.

Protopop Costandin Făgăraș, nepot popi Thomi din Făg[ă]raș, meas[i]t[a] Septem[vrie] 9 dni; 1748.

Apoi o notă, ștearsă, cu privire la preotul din Voila.

107. Aciastă carte o am cumpărat, fiind de vînzare, anno [1]796.

108. 3. *Cazani* din 1791, cu notiță că sînt date

de la popa Vasile Horhodar de la Arcalie, cu 14 florințu vonaș, și bani să aũ datũ în mânia feti popi Toma în ziua de Răsali... Și falonul l-aũ lăsatũ pomană la biseric[a] de la Hirube, să fie a biserici.

109. 4. Pe o *Evanghelie* din 1742:

Aciastă sf[ă]ntă ev[an]gh[e]lie s'aũ cumpărat de jupănul Ionică Iberaiteru¹ din Bistriță, și cu[m] o aũ cumpărat în bani bunî, să-i fie pomenirea după aceia, fără un mărișî doisprăzece florinți, pentru sufletulũ dumisale și a soțului dumisale, și a toată rudenie, și nimene să nu îndrăznească a o muta saũ a o vinde de la sf[ă]nta biserică a Măerenilor de la Bistriță; afurisit să fie unul ca acela care va îndrăzni a o lua saũ a o vinde. Marturî: Petre Rebrîșoreanu, Moroșan Grigore, Vasile, în anul [1]797, Februarii 3 den.

Aciastă sfânt[ă] vanghelie o amũ vîndutũ eũ Oprea din sat popi Vasilie din Giulateleac, cu bani b[unî].

5. *Liturghie* din 1807.

Apoi o notă, ștearsă, cu privire la preotul din Voila.

6. *Evhologiu* din 1784.

7. *Octoih* din 1712, dat în 1725, de fata Parascheva.

110. 8. Pe un *Penticostariu* din 1768:

În anul 1780 s'aũ cumpăratũ aciasta sf[ă]ntă carte Penticostariu cu 13 florințu vonașũ la sf[ă]nta bisiarica a Bistriței, și prin multă osirdie și îndemnul mieũ p. On. s'aũ plătitũ de aceștii bunî creștin[i] săraci, poporani Maeri Bistriți, să le fie pomană lorũ și la tot neamul lor, în veci să fie ai biserici nemutată; ajutătorî și ctitorii aceștii cărți: Și d'intăi

¹ Berreiter, curier.

sintăm aceştie: Eū popa On., Ioanū diiac, Tănasie diiac, Petru Cozmi, Floare Petri, Nichita Ghindian, Moisi Solovăstru, Ghio[r]ghie Selenar, Rusū Gavrilă, oameni care au cumpăratū clopotul cel nou la biserica Bistriţii, aceştii toţi au îndemnatū de acăstă carte s'aū cumpăratū; D[u]mnezeū să-î pomenească la Împărăţie cea cerească.

În anul 1780 s'aū milostivitū ExceleŃiia Sa d[o]mnul Vl[ă]-dica Maer Gligore şi aū datū potirū nou, discosū, pocroveţe la sf[ă]nta biserică a Bistri[i]. să fie pomenit, şi în veci să fie a biserici. Şi prin multă osărdie şi rugare noastră a preoţilor s'aū datū, şi multă usteninţa părinţilor Al[e]xandre Fiscuti, s'aū adusū din Blajū.

De acumū până în vecie

Mila D[o]mnuluī să fie,

Să eşimū din sărăcie.

Много грешно P. On., Bistriţii.

9. Pe un *Strasnic* din 1773:

111.

Lupul Senfoleanul şi cu Florleiianesă aū plătit 4 scânduri şi un stăpū... One Bunbul..., Cilimon..., Aldrosan Onusii..., Maşteī Vădanci.

Acestū Strasnicū iaste cumpăratū de săraci Maeri Bistrii la sf[ă]nta biserică în veci, să fie a biserici nemişcată.

10. Pe un *Triod* din 1771:

112.

Acăstă sf[ă]ntă carte, anume Triodū, am cumpărat săraci oameni Maeri Bistri[i], cu preoţi şi diiaci de la Bistriţa: pop One diiacū, Petre Cozmi fătū, protopopū Alexandre Fiscoti, să fie a biserici în veci, nemişcată; 1782, Fevrie 8 zile.

XVIII.

Blaj.

A. Biserica parochială.

1. La iconostas, icoane din 1776.
2. *Evanghelie* de Blaj, din 1817.
3. *Liturghie* din 1807.
4. *Minologhiu* din 1781.
5. *Octoih* din 1807.

B. Capela lui Bethlen.

113. 1. Pe o icoană la catapiteazmă :
S'aŭ zugrăvit de Grigorie Ranite de la Craiova, Sep. 20,
1764.
114. 2. Pe un *Triod* din 17 — :
Acĭastă carte [ce se zice] Triod aŭ dat Stana muerea Opri
la sf[ă]nta beaser[e]că a Galeşului pentru feciorul care s'aŭ
[prăpădit].

C. Catedrala.

115. Pe catapiteazmă :
Stefan Toreţchiĭ, zografu aradschiĭ ¹.

XIX.

* B o b î l n a.

116. Pe *Noul Testament* din 1648 :
Să să ştiia c'aŭ luat acĭastă carte fratele pop Ion din ...
de la pop Saiia, banĭ 5, uricū meredic dinainte în Rapoltă,
la casa lui. Mărturie : întâiū, popa Pavel, a doa Lască ...,
a trē Lucaciū Ursul ....

XX.

Boholţ.

Biserica neunită.

1. *Alfavită sufltească*.
117. 2. Pe un *Antologhiu* din 1745 :
Acestū sfântū şi d[u]mnezeescū Mineĭ iaste al smeritului
preot anume Radu din Satu-Lungă ; acĭasta am scris pă
vrea[mea] când vrea să s[ă] închiză Braşovul, Mai 13 zile,
l[ea]t 1756.
[Copie după Cazania lui Varlaam.] Acĭastă Cazanie este
a sfinteĭ biserici neonite a Boholţului întru pomenire vejnĭcă,
şi cine ar îndrăzni a o înstreina, va fi proclat şi anaftema cu
toată casa lui, şi ceia ce vor îndemna a o ţinea....

¹ Din Arad.

3. Pe un *Apostol* din 17 —:

118

Au datu Nicolae birșagu flor[in]ți 2 p[e]ntru tată-su. Protopopu Vasil[e].

4. Pe *Cazania* lui Varlaam:

119.

1745, Iun. 8 zile. Acăstă carte la besear[ica] Buhorțuluî. Țiindu-să fîciorî popi [Mi]haî, că ar hi la ei, pe opt florinți; au avu[t] judecată cu săteanîi cu Bohorțeanîi, și, neputând jura, au rămas cartea slobodă a săteanilor și a beseareciî de l[a] Bohorțu; care lucru fiind înaintea mea, dau și eu acest[ă] scrisoare a mea pentru credința. Protopop Man[ea] Monea Vințeanul.

An 7242, 1734, Iul. în 6 zil[e] [criptogram].

5. Pe alt exemplar din *Cazania* lui Varlaam:

120.

Să să știe că acăstă Cazanie o am cumpărat eu popa Ioan Popovici, parohul unitu dinu sat Boholț, fîcioru popi Irimie, tot din Boholț, cu 12 florinți ungurești, ca să fie a mea și a copiiloru mei de moșie, nu de la copii părintelui popa Matei dinu satu Calbornu, în ano 1803, luna Mai 24.

6. Pe o *Evangelie* din 1742:

121.

Să să știe că acăstă sf[ă]ntă și d[u]mnezeiască evanghelie o amu cumpăratu eu anume ermonahu Zosimu, fîciorulu lui St[a]ncu Crețu din Părău, cu florinți 15, și o'm datu la bisearca Boholțuluî ca s[ă]-mî fie de pomenire. [La afurisanie, aduși înaintea și Maica Precista și Sf. Ion Botezătorul.] Scris-am eu popa Ion de la Boholțu, în luna lui Decheamuvrie în 5 zile, de la Zidirea .Lumi 7285, del[a] H[risto]s 1777; aminu.

7. Pe o *Evangelie* din 7258 [1750]:

122.

De la fîcioru popi On din Băla, cu 9 mări[a]și și șasă potori.

8. Pe o *Evangelie* din 1844, ca citori:

123

Zachi Zaharie paroh, Gheorghie Zaharie paroh, Ioan Ioanta dascal, Moisze Maerul corator, Ioan Bilbă corator, Vasilie Bija corator.

9. Pe un *Octoih* din 1750:

124.

Acăstă sf[ă]ntă și dumnezeiască carte ce să chiamă Octoif, iaste al mieu, al preotulu pop Samoil din sat Hurez, din Țara Oltuluî, și l-am cumpăratu cu preț florinț vonaș 15;

pentru aciasta am scris ca să știe ; anul Domnului de 1[a] 11[risto]s 1751, iar de la Facere 7259, luna lui Aprilie 17 d.

10. *Penticostariu* din 7290 [1782].

11. *Propoveduniile* lui Petru Maior. Iscălit «Ivan Zsoante goeman», în 1834.

12. *Triod* din 7277 [1769].

XXI.

Brad.

A. Biblioteca gimnasiului.

125. 1. Pe *Alfavită suflăscă*, Sibiu, 1803 :

Aici am scris eu Dimitrie Diacu din Hărău ; am scris în luna lui Aprilie, în 8 zile, 1808.

Aciastă carte este a lui pop Lavrentie, 1824.

S'aș scris în Horău, 20 Inuoriuri.

Nu iaste bine să șă fircăluiască pre cărțile cealea folo-sitoare.

126. 2. Pe *Mărgăritul* fraților Grecenii :

Aciastă sfântă carte ce șă numește Mărgăritu... Și or cine s'ar îndura să aibă dragoste asupra acești sfinte cărute, să o citească, să aibă dragoste către dinsa, să fie slobod și neoprit a o citi, dar afară din Orăș[tie să nu șă dea].

S'aș dat aciastă sfântă carte în zilele luminatului Domn și stăpănit a totă țara Ardialului —, fiindu Vlădica preosfințitul chir Dionisie.

... Anno Domini 1791.

3. *Noul Testament* de la Bălgard (fragment).

4. *Polunoștința* din Timișoara (acefală).

5. *Sinopsisă* adecă cuprindere în scurtu a ceii vechi și a ceii noao Scripturi (de Atanasie de Alexandria), 1783.

B. Biserica.

127. 1. De-asupra ușii de intrare :

Cu ajutorul Tatălui și al Fiului și al Sf[ă]ntului D[u]hă, aș făcut aciastă sf[ă]ntă biserică întru cinstea Adormirii de D[umne]zeu Născătoare Mariei, fiind Împărat Iosif al 2 și fișpan varmeghii Zărand Măria Sa Ladislaus Marafi ; și s'aș făcut cu osteneala tot satul[u], la an. 1[eat] 1783, Iun. 2.

2. *Triod* din 7234 [1726].

XXII.

Braşov.

A. Biserica Sf. Nicolae.

1. Inscriptiile de la intrare sînt date în Stinghe, *Istoriia besérecet Şchêilor*, Braşov, 1899; apendice.

2. Pe o icoană :

128

снѧ икона сотвори рабъ кождо Петръ снѧ Іаковъ рускѧ Хаѧи Сте-
фанъ Костандинъ... и поставляю въ храмъ сего Инокъ... [=această
icoană a făcut-o robul lui Dumnezeu Petru fiul lui Iacov,
nepotul lui Hagi Costandin..., și a dat-o la hramul Sf. Nico-
lae; c. 1680.]

3. Pe alta, de pe catapiteazmă :

129

Інбръкат асіас[тă] с[с]ăнтă] icoană de dum[n]ealui] jup[ănul]
Ioan Lebu i dum[nealui] jup[ănul] Dum[itru] Ţurcu ; fecit Io-
hannes Benckner, a[nno] 1783.

S'aũ ferecat acăstă icoană cu chelt[uiala] dum[isale] j[upăn]
Theod[or] Ivan i dum[isale] j[upăn] Dimitrie Moisi, anno
1785, d[ie] 30 Iuni.

4. Pomelnic :

130.

... La anul 1753, Sep[temvrie] i d. s'aũ înnoit acest pomeal-
nic alũ sfintei bisearici de la Bulgaria Braşovului unde iaste
hramul Adormirii Preacist. şi al sf. făcătorului de minuni
Nicolae. S'aũ scris de pă un izvod de la anul 7184 [1676].

Io Neagoe Voevod i gspjda ego Despina i snă ego Theo-
dosie, Io Radul Voevod i gspjda ego Voica, mo[na]h[ia] Sofro-
nia, Neacşa i dăştir. ego Anna R. i snă ego Vlad Voevod, Io
Petru Voevod, Io Pătraşcu Voevod i gspjda ego Voica i
Mariia, Io Petru Voevod, Io Alexandru Voevod, Io Petru
Voevod Dimitrie i gspjda ego Soltana, Ioannũ Voevod i
snă ego Radulũ, Io Gheorghie Voevod i gspjda Safta, Io
Alexandru Voevod, Io Aaronũ Voevod i gspjda ego Stanca
i snă ego Bogdanũ.

Pomeneaste D[oa]mne sufletele robilor tăi : Io Mihaĩ Voevod
i gspjda ego Stanca, Io Nicolae Voevod i sestri ego Flo-
riica, Io Stefanũ Voevod i gspjda ego Maria, Io Radulũ
Voevod, Şerbanũ i gspjda ego Elena, Io Matei Voevod i
gsjda ego Elena, Io Vasilie Voevod i cead ih, Io Evstratie

Voevod i gspjda ego Dafina, Io Duca i gspjda ego Nastasia i cead, Io Grigorie Voevod i gspjda ego Maria, Io Șerbanu Voevod i gspjda ego Maria i cead ih Solomonu, Anna, Io Costandinu Voevod i gspjda ego Mariica i cead ih Nicolae, Ancuța i cead ih, Io Grigorie Ghica Voevod i gspjda ego Zoi i snanovi ih, Io Grigorie Ioan Voevod, Io Costandin Mihaî Gehan Voevod Rac[o]viț[ă].

Pomelnecu boerilor Rac[o]vițești, însemnat de acum, den leat 1807, Fevr. 16.

† La leat 1774, cînd atunci au răposat aici în Braș[o]v răposata întru fericire mumă-mea și s'au îngropat la biserica cea mare din Schei¹, și de atunci s'au făcut așăzămînt ca pe tot anul să i să dea din casa noastră la biserică cîte tl. cincizeci, ca să fie pentru pomenirea răposatei și acelorlalți răposai, și de la mormînt să nu lipsească candila și făcliia la sfintele slujbe; cît pentru aceia să dau acești bani de mai sus arătați, și, fiindcă pomelnicul cel vechiu s'au răpus, pentru aceia, acum de întămplarea vremi aflându ne noi aici, am însemnat de iznoavă toate numele răposaiilor cum și a celor îi, ca să să pomenească.

Cei răposai:

Dumitrachi, Despa, Sultana, Dumitrachi, Efpraxiia monahi, Mihail, Mihaiu, Marga, Theodora, Casandra, Andronache, Bălașa, Ioan, Ana, Ioan, Elena, Radul, Mariia, Chesariie arhiereu, Mariia, Filacton ierei, Ana, Mariia, Mihaiu Voevod, Ana Doamna și cu tot neamul lor.

Cei vii:

Dumitrașcu, Smaragda, Gheorghie, Despa, Costandin, Dumitrachi, Sevastî, Mihail, Ana, Alexandru, Emanuil, Gheorghie, Costandin și cu toată sinodiia lor.

Dimitrie Racoviță Ban.

Aici am însemnat și un rând de odăjdii ce am dat la biserică, adică:

Odăjdiile:

Un felon de stofă grea cu fir galben. Un stihar de atlazu

¹ V. *Brașovul și Romîni.*

piersiciu cu floricele, un patrahir iar de stofă galben cu fir, cu șireturi dă fir pân prejur și cu ciucuri iar dă fir. O pereche rocavițe, iar de stofă galbenă, o bederniță iarăș de stofă galbenă, asemenea cu șăreturi de fir pân prejur și cu trei ciucuri, un aer iarăș de stofă galbenă asemenea, dooă procovețe de atlazu piersiciu cu floricele.

Acestea le-am făcut și le-am dat aicea la biserica cea mare din Scheiū, unde este îngropată răposata întru fericire mumă-mea, ca să-i fie pentru pomenirea răposaiilor părinților noștri. Dar am pohtit și pă părinții preoți de aici de la biserică, ca acestea să le aibă mai la păstrare, iar nu să le metahirisască is urdinarica¹, ci la praznicile împărătești și la sărbătorile cele mari să le metahirisască la sfintele slujbe, și nici să le înstrăineze la vre o parte pe afară, pân alte locuri saū prin alte sate, ci să fie numai trebuința biserici cei mari de aici din Scheiū, aciasta. 1808, Iulie 10.

Dimitrie Racoviță Ban.

Maī însemnăm acum și aici ca să știe că, întâmplându-se la leat 1810, Sept[em]v[rie], dă s'aū mutat către Domnulū și răposatulū întru fericire tatăl mieū, dum[nea]lui Banulū Dimitrie Racoviță, tot aice la Braș[o]v, unde s'aū și îngropat iarăș la biserica cea mare din Scheiū,—drept aceia prin așăzământ am mai făcutū și noi adăogire pe tot anulū ca să dea dă la casa noastră încă tl. cinzeci, ce să dă mai denainte pentru pomenirea răposatei moașei noastre, precum mai innapoī în ceialaltă foaie să arată însemnatu așăzământu acesta, dă rāp[osa]-t[ul] tată-mieū, care să face tl. una sută pă tot anul a să da dă la casa noastră la biserică, pentru pomenirea răposatului tată-mieū și a moașă-mē și a celorlaltī răposatī, și dă la urmānturi, atât alū tată-mieū, cât și alū moașă-mē, să nu lipsească candile și făcliia la sfintele slujbe, că pentru aceia sânt dați acești bani dă mai sus arătați. Asemenea să fie știut că am mai hărăzit la biserică pentru pomenirea răposatului tată-mieū și o sfântă cruce frumoasă, ferecată cu argintu șarmă, și poleită cu aur; am mai adăogat către aceste la bi-

¹ Εἰς οὐδὲν ἄριστά, de ordinar.

serică încă tl. doaăzeci pă tot anul, ca să-î mai dea dă la casa noastră, pentru ca să-î fie datorî preoţii să-î facă o sfeştanie pă toată luna, la mormântul răposatului tată-mieû, şi să-î pomenească. Aşa dar am trecut şi numele răposatului între cei morţi, la pomelnecu nostru ce să vede înapoi însemnatû, şi adevărat supt iscălitura răposatului tată-mieû, ca să să pomenească. Şi am adevărit şi noi aciaştă condică dă noul aşăzământu ce am făcut.

Dum[itrachi] Rac[oviţă] Log[o]f[ăt]. 1810, Noemv[rie].

131. 5. Alt pomelnic :

S'aû prefăcut acest pomelnic de pre altulû la anul 1828, asemenea cu celû veichiû, întocma cu toate numele; iară văleatul celû veichiû nu s'aû găsitû.

[Aici şi] Scarlatû Voevod, Păuna..., Alexandru Voevod, Doamna Ecaterina.

132. 6. Pe chivot :

1768, Ghen[arie] 12, chielt[uiala] faceri acestû sf. chivot est[e] de dum. Hağ[i] Radu Pricop şi de dum. Ioanû. Lebu, dar argintul e[ste] de la biserică.

133. 7. Pe o cruce :

Hagi Radu inaşu, Şandru inaşu, Hagi Dumitru Cîrucu, Todorû Cîrucu.

134. 8. Pe cununî :

Aceaste cununî le-aû făcut Pătru Giut[u], şi le-aû dat s[fi]nti bisăreci de pomean[ă]; 1709; ot Scheai, să-î fie.

135. 9. Pe alte cununî :

Aceste cunun[i] de dascalul Pătru, anno 1742, dăruit[u] s'aû.

136. 10. Pe o icoană :

Radu, Elena, Nicolae, Nicolae; Buc[u]reşti, 1807, Aprilie 10. Dinu argintar.

137. 11. Pe icoana Mintuitoruluî, în biserică :

Această sf[ă]ntă icoană făcutu-o-aû roaba lui Dumnezeu Ilinca fata popei lui Ghiorgghi; 1688.

138. 12. Pe icoana Maiceî Domnului :

S'aû făcut la anul 7072 [1564] de robul lui D[umne]zeû Dimitrie, Ilinca i fiica dum. Stanca. S'aû înorit la anul 7269 [1761] de robul lui D[u]mnezeû hağ[i] Radu Pricop, hağ[ica] Anastasia i fiica dum. Mariia.

13. La paraclis, pe o icoană: 139.
Otdama (*sîc*) leat 7164 [1656], mșta A[p]ril dni 8.
14. Pe alta: 140.
Făcutu-s'au aciastă sf[ă]ntă iconă dă robu lui Dumnezeu
Ioan sinū Dumitru Croitoriū; [c. 1650].
15. Pe catapiteazmă: 141.
Iancul zugrav, Ioan zug[ra]v.
16. Pe locul bisericii celei vechi: 142.
Fiindcă în locul acesta au fost biserica Bolgarilor cea
veche, așa în locu sf. preastol s'au ridicat aciastă sf. cruce
în zilele stăpăniri Î. Î. nostru Franțisc II, cu blagoslovenia
preaof. arh[iereului] nostru Gherasim Adamovici, spre aju-
tor creștinilor.
17. Pe cruce: 143.
Acîast sf. paraclis, 1795, s'au zidit din temelie și s'au zu-
grăvit cu toată cheltuiala diac Costandin Boghina.
18. La fîntîna de lîngă biserică, pe o cruce: 144.
În zilele sf. Troițe înnoitu-s'au aciastă sf. cruce în zilele
Î. C. Mr. Terezii, și în zilele Î. Înpăr[atului] nostru Iosef II de
dom[nul] căpitan Ilie Bird, înt[ru] veci[ni]ca pomenire, anul
de la H[risto]s 1780, în 22 d. r. d. i. s. 7.
Cu vreaarea Tatălui și cu ajutoriul Fiului și cu săvârșirea
Duh[u]lui Sf[ă]n[tu] rădicatu-s'au aciastă sf[ă]n[tă] cruce întru
cinstea hramului a Sf[i]nteî Troiței cei nedespărțite, în zilele
înn[ă]lțatului Împăratu C. R. [*litere latine*] VI . . . an 1738. Fiind
comăndir în Ardeal Serenisămul graf Gheorghius de Lubcovit,
de robul lui D[u]mnezeu Căpitanu Ilie Birt i roba lui D[u]m-
nezeu Neacșa i snă ego Ilie, Radul.

B. Biblioteca bisericii Sf. Nicolae.

(msse slavone.)

1. *Cuvîntări*. Poartă începutul titlului lui Petru Șchiopul. 145.
2. Pe un *Mineî* de Ianuar: 146.
УТ ПШТНШЮ СІЕ КНИГ, УТ МОЛДАВСКЮ [= de la Putna a-
ceastă carte, din Moldova].
3. Pe un *Mineî* de Mart-August: 146.
Să s[ă] știe de când am scris eu Costia dascal, snă pop
Staicu ot Brașov, vleat 7187 [1679].

Eu Cr[a]stea cascal.

почес мѣца гѣи. и съкрышисѣ мѣца мр. къ лѣтѣ зѣии [= s'a început în luna lui Ianuar, și s'a mîntuit în luna lui Mart. în anul 7088, 1580].

Dăruit de popa Mitro, pentru sufletele protopopului Constantin și mamei lui, Maria, la 7137 [1629], Februar 16.

Același a mai dat :

к. книгъ : Ѳфрем Ѣфрѣи и Катакѣзѣи [= 2 cărți : Efrem Sirul și Cantacuzino].

147. 4. Pe un *Mineiă* de Novembre :

изколеніемъ оца и посѣщеніемъ снѣ и съкрышеніемъ стго дха неписе сѣ сѣа книга къ днѣи благочетиваго и хблѣвникаго гедна ксен земан сѣгровлахѣнскон Іов Нѣгоѣ Воєвода и тог повелѣніемъ и при прѣосщенникѣ архієпискѣ кѣр Макарін номомъ къ настолиѣмъ градѣ Тръгѣскици, и приложи его геднѣ Іов Нѣгоѣ Воєвода къ новѣмъ митроп[о]ліѣ; и дѣже неписасѣ к лѣтѣ зѣкѣ [= cu vrerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvîrșirea Sfîntului Duh s'a scris această carte în zilele bine-credinciosului și de Hristos iubitorului Domn a toată Țara Ungrovlachiei, Io Neagoe Voevod. și cu a lui poruncă, și supt preaosfințitul arhiepiscop chir Macarie cel nou, în cetatea de Scaun a Țîrgoviștei, și a închinat-o Domnia Sa Io Neagoe Voevod la noua Mitropolie; unde s'a scris în anul 7025; 1517].

Însemnare de la «Miloș Mehedinul» (secolul al XV-lea).

† Млстїю ежїю прѣвещени митрополит кѣр Герафим.

Млстїю ежїю прѣвещенаго митрополит кѣр Мнхана.

148 5 Pe un *Mineiă* de Novembre (1530-50) :

Дѣи зде писе грѣшнѣи Новакъ, кѣчнаѣ моѣи паметь [= până aci a scris greșitul Novac; veșnica lui pomenire].

A fost a Mitropolitului Filipopolei.

149. 6. Pe un *Molitvenic* :

Dat de popa Constantin fiul lui popa Mihui, fiul lui popa Dobre, nepotul de fiu al erm[onahului] Timoftei, fiul lui popa Petru, fiu lui popa Alde, fiul popei Petru celui bătrîn.

[A dat și altul:] понеж и дрѣвѣи матвѣиц(и)кы сѣхт даи ит прѣвѣи нѣи предокре еднѣи рѣкомисан, дрѣвѣи дрѣвѣи канѣ, тѣпѣицѣи; ит кѣкѣх сѣхт три матвѣицы даи ит

сродникишъ иныѣхъ [=căci și alte Molitvenice sînt date de străbunul nostru prea-bun: unul manuscript, altul în tipar; de toate sînt trei Molitvenice date de rudele noastre]; 7138 [1630], Ianuar 21.

S'a cumpărat cu 13 zloți tătărești de la diacul Ion și Efrem вт кашиконъ земли, къ дну кагчыстикого гендана Петроу Воевода еже приде вт Нортн, к лто по 1348, мѣца апр. к дню [= din Țara-Românească, în zilele bine-credinciosului Domn Petru Voevod, care a venit de la Poartă¹, în anul 7093 [1585], luna April 20 de zile].

7. Pe *Viețile Sfinților* (manuscript de la începutul secolului al XVI-lea) pe Decembre:

150.

исписанъ азъ многоречивныи Бжеинъ даскал втхъ ста црквк вт Шкѣн, мѣца дек. к дню, к лѣт 1695 [= am scris eu mult-greșitul Văsiu dascălul de la sfînta biserică a Șcheilor; luna lui Decembre 20 de zile, anul 1695].

8. Pe altul:

151.

Să [să] știe că am scris eu Văsiu snă Hoban, mșța Ghen[arie] 14 dni, care am fostu diec la biserec[a] ot Șchei; 7159 [1651].

C. Biserica grecească.

1. Hic recubant Stephani
Iuvenis valida ossa, triennis.
Stephanus magnas iu-
venis de stemate natus,
Hic obiit florens iuvenis,
Tellure remota a genitore
George procul Caminar Vakareko.
Die 12-ma Mart. 1823.

152

2. Cu aciastă peatră în cornuri cîoplită
Brancovan Elena e acoperită,
Tînără de ani doaăzeci și doi,
De Domnul chemată fiind înnapoi.
Își așeză trupul în groapă cernită,
Întru obidare nespūsă gătită.

153.

¹ Urmașul său, Mihnea.

Abiea trecu anul de cînd fu răpit
 Și Cantacuzeno, al său soț iubit.
 Unul după altul întorcînd din lume,
 Arată că vîrsta și vestitul nume,
 Frumuseața, avearea sînt deșertăciune:
 Toate prav, cenușe, toate putreziciune.

Brașov, 18 Martie 1809.

154. 3. Aicea odihnește robu lui Dumnezeu Neacșu Guțu Pană
 de la București.

3 August 1812.

155. 4. Ὁ τρυφερώτατος θλαστής Στολνίκου Γρηγορίου ὧδε κεῖται,
 Γεώργιος, ὁ ἐκ Βουκουρεστίου. μῆνας δὲ ἕξ σὺν ἔτεσι δύο ἐν κόσμῳ
 ζήσας, ἀπῆλθε πρὸς τὸν Κύριον, τῶν ἐν γῇ μὴ φροντίσας. 1821,
 Ἰουνίου 5· τοῦ πύκλῃν δὲ Παλλάδος.

Adecă :

Prea-gingașul copil al Stolnicului Grigore aici zace : Gheorghe,
 din București, care a trăit șase luni peste doi ani, [și], viețuind
 după cuviință, a plecat spre Domnul, desprețuind ale pămîntu-
 lui; 1821, Iunie 5.—Al său prieten : Paladi.

156. 5. Basarab Emanuel princeps de Brancovan altus
 Felix hic iaceo plaudoque sacro Deo.
 Illic requiesco, ducum genus alt' ab origine natum,
 Praestantes titulos, nobile stema gerens;
 Sexagesimus est mihi tertius annus in orbe,
 Dum mihi magnificum contexerit ossa sepulcrum,
 Quo simulacra levo Elysiumque peto,
 Nec cessare velis benedicere, docte viator;
 Fas etenim est tibi, cras hoc quoque carpere iter.
 Vir utique fatis Phoebus delapsus Olimpo,
 Lux fuerat tenebris pura Corona tuis.
 Die 24-ta Aprilis [1811].

157. Πλάξῃ δὲ κεῖθαι τὸν Δοσίθεον νέκυν, ἀρχιεράρχα πρόσθεν Οὐγ-
 γροβλαχίτης, ὃ πάτρα κώμη Πογδοριάνη πέλεν. Τυχὼν δὲ τιμῶν
 ἐν τε Βουκουρεστίοις καὶ ἐν κρατίστῃ Ῥωσσίᾳ, πλείστων ὄσων ἔτη

¹ Copiile mi-au fost date de d. Neagoe Popa, profesor.

εὐώσας, πλεῖν ἢ ἐννάκις δεκατέ[ν]ις, ἀγριπτιῶς ἐνοικίῃων πόλιν,
 πράξις δὲ τὰς τοῦ δ' οὐκ ἂν ἐξεῖποι λόγος. Ἐν Στεφανουπόλει, τῇ
 14 Δεκεμβρίου 1826.

Adecă:

Această piatră cuprinde pe răposatul Dosoftei ce a fost Mitropolit al Ungrovlachiei, a cărui obîrsie e satul Pogdoriană. Și, dobîndind locuri de cinste în București și în preaputernica Rusie, trăind anî mulți, peste nouăzeci, spre a locui veșnic în cer (?), iar faptele lui cine ar putea să le spuie prin cuvinte. Brașov, 14 Decembre 1826.

Pentru acest nr am avut și o copie a d-lui Neagoe Popca, profesor. — Toate lămuririle se pot găsi în volumul *Brașovul și Românii*.

Inscripțiile de la biserica Sf. Nicolae se dau în anexele *Ist. bisericăi Schiilor*, tipărită de Sterie Stunghie.

D. Adaos

(din Arch. de Stat din Buda).

Extractus summarius demonstrans numerum familiarum 158. vallachicarum in universo districtu saxonicali coronensi existentium, iuxta singulorum subsequentium locorum libellos confrontatorios, anni militaris 1761-2 confectus:

Prejmăr: 129. Hîrman 63. S. Petru 44. Bod 64. Feldioara 117. Vereșmart 60. Măgheruș 50. Satu-Noū 23. Crijba 88. Apața 49. Vidambac 52. Kereztenyfalva 79.

— [Altă statistică din anii 1760.]

În districtul Brașovului: Brașov 661, fără văduve, 6 preoți. Satul Bacifalu: 88 f., 1 pr., fără biserică. Satul Turchișul: 156 f., 2 pr., bis. Satul Lungu, satul Cernatulă: 127+80 f., 2 pr., bis. în primul. Satul Tărlungenii: 92 f., 1 pr., bis. Satul Purcărenii, satul Zezinul: 84+16 f., 1 pr., bis. în primul. Orași Prejmerul: 96 f., 1 pr., bis. Satul Hermanul, satul Semu-Petru: 63+34, pr. 1+1, bis. în primul. Satul Bodul, satul Hălchiu: 55+40 f., 1 pr., bis. în primul. Orași Feldioara, satul Rodbavul: 69+38 f., 1 pr., bis. în primul. Satul Apața, satul Măeruși: 32+42 f., 1 pr., bis. în primul. Satul Crizbavul: 60 f., 1 pr., bis. «nu iaste», iar apoi: «pro. 1». Satul Noū: 20 f., f. pr. și bis. Reunit cu Crizbavul. Satul Vlădenii, orași Cotlea: 160+80 f., 3 pr., bis.

în primul, iar «pr. 1». Satul Vălcanul: 84 f., 1 pr., bis. Satul Ghimbavul: 41 f., 1 pr., bis., «iaste întru atârnatu (*sic*)». Satu Tohanul: 178 f., fără vâd. pr. 2, bis. Satul Zărnești: 364 f., 6 pr., 2 bis. «Din sus de Bran»: 543 f., 11 pr., 7 bis. «Din jos de Bran»: 155 f., 2 pr., ajutori 2, 2 bis. Răjnovu: 151 f., 2 pr., bis. Satul Cărstianul: 82 f., 1 pr., biserică.

XXIII.

Bucium.

159 1. Pe un *Apostol* din 7251 [1743]:

Acest sfânt Apostol l-am dat la sf[ă]nta biserică la Buciumi, la care iaste hramul Sf[i]nti Troiț, care o am zidit eu. Hagi Isaiia ieromonah, și am mai scris la list 25: caută de vezi ce spune, ca să nu cazî supt blestem.

Eu Hagi Isaiia ieromonah dinu Mărgineni.

Ani Domnului 1747, Mai zio întâi.

Să s[ă] știe de cându am cumpărat acest Apostol sf[ă]ntu eu Isaiia ieromonahul de la părintele Vl[ă]d[i]ca de la Mitropolia Bucureștilor drept florinți 8..., l-am cumpărat eu odată pe munca mia... De s'ar tâmpla să-l lasu la vre o besearecă, să fie acolo până la o hârtie, sau la preot, el iară să-l dia la preot, iară la mirenî nici de cum să nu să dia; iară cine l-ar vinde sau cine aru strica acîastă scrisoare a mia, să fie afurisit și de mine păcătosul, și să s[ă] prăpădiască ca Sodomul și Gomorul.

Isaiia ieromonah Tempia... Ilina, Aldia, Bucura.

2. *Antologhiu* din 1745.

160. 3. Pe *Cazania* lui Varlaam, iscălitura: C. Ivanovici, 1759. Apoi:

Să s[ă] știe de cându au untrat Neamții în Țar[a]-Rumănească de au făcut jav, 1737. Eu Iacov ot Bucium.

4. *Octoih* din 1746.

5. *Penticostariu* din 7251 [1743]

G. 1. 1761.

* Manuscrisele lui Alexandru Dascălul.

* Pomelnic din 1665.

* Catastif al bisericii pentru anii 1684-1813.

* Mineie manuscrise de Radu Duma, 1780.

* Evanghelie manuscrisă de Radu Tempea (1722).

XXIV.

* Budila.

Pe o *Cazanie* a lui Varlaam :

161.

cia книга ерѣзѣхъ ѡкасиа Карпъ дѣакъ, къ лѣт. 7187, мѣсѣцъ дѣке. к [= această carte a legat-o Carp diacul, în anul 7187 [1679], luna lui Decembre 20].

Legatu-s'aŭ aciast[ă] Cazanie acum a doa ora cu chiel-tuela dumnealui Stefan Sămbotin și jup[ănesi] dum[nealui] Dumitra, pentru pomenirea dumnealui și a părinților dumnealui; și aciastă sf[ă]ntă carte este dăruită sf[i]nteii bisericii de la satul Budila, pentru învățatur[ă] și ascultarea tuturor oamenilor; 1774, Avg[ust] 23, Brașov.

XXV.

B u i a.

Pe o *Liturghie* fără început (incipit: «Rânduiala vecerniei celei mari»):

162.

Aciastă sf[ă]ntă și d[u]mnezeiască carte, anume Liturghiia, iaste a mea, a lui Mateiș diiacul de la Buia, cump[ă]rată cu bani buni, cu șase florințe, în anul de la H[risto]s 1771, de la Stan diiacul de la Sadu.

XXVI.

Bungard.

1. Pe un mormint din tindă :

163.

Ἐνθάδε κείται δοῦλος τοῦ Θεοῦ [ωάννης Μάρκου ἀπὸ Μεσσοποταμίας... ; 1763, Ἰαννουαρίου [= aici zace robul lui Dumnezeu Ioan Marcu din Mesopotam... ; 1763, Ianuar].

2. *Antologhiu* din 1737.

3. Pe un *Chiriacadromion* din 1699 :

164.

Și aciasta să știe toți preoții, din în preotu în preot, cari vor fi la aciastă sf[ă]ntă beserecă din Bungardu, iar Sfințile Voastre alte pomealnice streine să nu mă scrieț întru aciastă carte a nostru, fără numai ce am scris noi, a noști să s[ă] pominească, iar cine mai pă de asupra fără de voia noastră are scrie pre alți streinii întru aciastă pomeană a noastră, Dumn[e]zău va plăti unul ca acelaia. Aciasta am scris stăpănul aceștii sf[ă]ntă carte.

Ianoș Bălaș, secret[a]riul rum[ă]nescu al cetății Sibiiului.

Aciaștă sf[ă]ntă păucenie iaste a mia, anum[e] a lui Ianoș Log[o]f[ă]tului, să s[ă] știe; auî 1706, ms. Făr. 20...zapis precum aciaștă sf[ă]ntă carte a mea care nime altul hăbă (!), ce iaste a mia numai, și, unde mi să va tãmpla moartea mea, să mă îngrope din lontru în besearecă. Și cartea aciaștă să fie acei besearece; întru carea besearecă mă veți astruca pre mine și pre soțul micu, Mariia: Ianoș Bălaș, scriitoriu cel rum[ă]nescu al cetății Sibiiului, am scris ca să s[ă] știe.

165. 4. Pe un *Mărgăritar* din 7194 [1686]:

Acest Zlatoust iaste al mieu, al pop[i] Gheorghie del[a] Bungardu, voleat 1731, 7239.

Și mii-au rămas de l[a] tată-mieu popa Macavieiū.

Acest Zlatoust est[e] al meu al popi Ion Aron de la Bungard, și mi-au rămas de la soțul meu popa Gheorghie. Scris-am eu popa Ion Aron de la Bungard, anul 1766.

Acest sfânt Mărgărit îl las la fiu-meu Gheorghie Aron; scris-am eu popa Ion Aron de la Bungar; 1770.

166. 5. Pe un *Penticostariu* din 7251 [1743]:

1765, Martie 1-iū. Aciaștă s[fă]ntă carte eu am cumpăratu, Ianache Theodoran Cincu, și o am datu de pomană la sfânta biserica noastră a Bungardului, unde și răposatulu mieu, Damnezau să l pomenească, Theodora, și răposata maică-mea, Dumnezeu să o pomenească, Hrisantiia, care la aciaștă biserică s'au îngropat.

167. 6. Pe o *Pravilă* de la Govora:

Eū popa Ion ot Bungard; 1737.

7. *Triod* din 1730.

* 8. Protocol din 1811.

168. * 9. Pe o foaie de Evanghelie amestecată în *Triodul* de la 1731, din Poplaca:

Ἐποδο τὸ εὐαγγέλιον τὸ ἀφιέρωσεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ Μπουγγάρη εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ μνημόσυνον τὸν πατέρα τοῦ Δραγκάν, τὴν μητέρα τοῦ Χαμχάνα, καὶ μνημονεύονται τὰ τρία ὀνόματα ἐν εὐαγγέλιῳ, καὶ πρῶτῃ, καὶ μεσεμβρίας. Ἐτος τῆς Σ[ωτη]ρίας ἡμῶν 1691, Σεπτεμβρίου 15, ἀπὸ Ἀδὰμ. 7200¹.

¹ «Această evanghelie a dăruit-o Lazăr la Bungard, la biserică, pentru amintirea tatine-său, Drăgan, a mamei sale Hamhana, ca să se pomenească cele

XXVIL.

Calborn.

A. Biserica neunită.

1. Însemnare de zugrav :

169.

† Slavă unuia D[u]mnezau în Troiță că ne-au așutat de la început până la sf[ă]rșitu, de am[ă] făcutu acestu sf[ă]ntu lucru de mână de țărănă la anul 1813. Sava zugravul.

- 2.
- Apostol*
- din 7251 [1743].

- 3.
- Cazanir*
- din 1768.

- 4.
- Octoih*
- din 1750.

5. Pe un
- Triod*
- din 17 — :

170.

Acîasta să să știe [că acest] triod iaste cumpărat de robul lui D[umne]zău Coman Grecu din —, cu roaba lui D[umne]zău Măriia, cu ban drept 15 florinți, dat de pomeană sfintei beserici cei din Calbor, ca să nu să înstrăineză.

[Nume:] Mărica ; iar purtător de grijă să fie popa Ilie, iar în vremea slujbi neoprită să fie tuturor, și cît preot să vor afla în Calbor, pînă va trăi acîastă carte să facă pomenire . . . Anul 7262 [1753], luna lui No[e]mvrie 20.

Și am scris eu popa Ilie ot Calübor.

B. Biserica unită.

1. Pe un
- Autologhiu*
- din 1752 :

171.

Protopop Ionașc[ă] Mone dinu Veneția-de-gios, Av[gu]st 22 zile. Acîastă beserici o a făcut protopop Iona[ș]c[ă] din Veneție-de-gîos, cu cheltuiala cu toată, iară cu agiutorul satului, fiind domno în Cincul-Mare Suriș Marton și sfatul lui, Ion Grecuțu, de în zilele Înălțatului Împărat Carolos VI ; să pomenească în veci părinții noștri : Iuon, Ana, Isăil[ă] (?), Ion, Anca, Ana i ced moi [copiii miei] Manea, Iuon, Marica, Mara, Ancă, Salomie, Ana, Iona, Samoil, Ion ; 1737, die 7 8-bris. Rarionces (*sic?*) Nicolae . . . est.

- 2.
- Apostol*
- din 1766.

- 3.
- Ceaslov*
- din Sibii, 1807.

4. Pe un
- Chiriacadromiu*
- din 1699 :

172.

Vreme frîmoasă și caldă ca în dricu veri (1859).

trei nume sara, și dimineața, și la amiazi. Anul Mîntuirii Noa-tre 1691, Septembrie 15, de la Adam 7200 [1691].»

5. Pe o *Evanghelic* din 1776, iscălit: Moise pop[a]; 809.
 6. *Evhologhiu* din 1764.
173. 7. Pe *Liturghiile* din 7255 [1747]:
 S'aũ încăsătorit la anul 1809.
174. 8. Pe un *Octoih* din 1750:
 Prin d[u]mnezeesc ajutoriũ mă aflu aceștii cărți legătoriũ,
 Precum mai în jos să va arăta,
 Și numele mieũ îl voi însemna.
 Iară cine din streinĩ s'ar ispiti
 Acĩastă carte a o primi,—
 O am legat eũ dascalul
 Simion de la Mitropolia Făgărașului.
 Iar oricine s'ar afla, mi cărți
 Mai da, bucuros le-aș lega.
- S'au legat ano 1800, Martie 21 zile.
9. Pe un *Penticostariũ* din 1768, la 1864, mențiunea inunđării Dimboviței.
 «Nice un firtariũ de most n'aũ eșit din struguri.»
 «Foarte zile frumoase și calde.»
175. 10. Pe un *Triod* din 7234 [1726]:
 [În 1838] aũ zdrobit piatră pe la Calbor foarte tare, hol-
 dele pe dudet și după deal, și vearzeale, și în sat, și cucuru-
 zile pe rĩmături, cu coasta din preună, și viile pe supt meal,
 și toate legumile le aũ zdrobit..., gĩnște s'aũ prăpădit de
 potop, garduri s'au rupt de ghiață și de ape multe.
 Al luĩ Samuil iermonah pai[a]cli[s]iarul ot Mitr[opolie].
176. Acĩastă sfĩntă carte o am cumpărat eũ Ion grămatic de
 la părintele Samoil în talere doao pl., 1754; și aũ fost mar-
 tor părintele Afuťtasie, și părintele Bogoslov, și aũ zis să
 aibă — învăluială acest fecĩor anume Ion... Samoil, iermonah
 al sfintii Mitropolii, ca să să știe; leat 1754.
 Vremuri de ploaie (1858).
177. Anul 1858 aũ fost foarte rodos, și stupi încă aũ roit bine,
 dară de la Simpetră n'aũ mai căst nice o picatură de miere,
 de s'au prăpădit de foame. De abia adună de s'or fi băgat
 a 10 parte în tot Ardial... Toomna aũ fost foarte secetoasă,
 de numai pe la Simiedriu, 3 zile, aũ putut plugari sãmĩna
 griũ cel de toamnă, și apoi îndată aũ căst zăpadă.

11. Pe un *Triod* din 1774 :

178

«Lumina luni cîndu-î cu pîntecile în jos și cu coarnele la diial urmează
moște...

«Nu geroasă, saă nu vinturoasă »

«O vreme saă un potop.» «Podenciu» = podeț. «Zioa de Dragobete.»
«Vreme timpurie» = bună.

«Așa un ger de tare, de tot într'una aă ținut.»

«Pifniță.» «Picticile toate.» Nume : Roban. «Sfinșitul de iarna.»

XXVIII.

Caransebeș.

Biserica din cimitir.

1. Pe un mormînt, afară :

179.

Aicea odihnește roaba lui D[u]mnezău Martha, fămeia a
j[upănu]lui] Manoilea Stancovicî, lăcuit[or] în Caransebeș, care
aă viețuit 50 de ani ; aă răposat în 17 Martie, anul D[o]m-
nu[lui] 1815.

2. Pe altul :

180.

Aicîa odihnește robul lui Dumnezeu Balaci Băju, fostu ne-
goșitor în Caransebeș, aă viețuit 70 de ani, și s'aă mutat
la vecinicele lăcașuri în 26 August 1823 ; lângă dînsul o-
dihnesc și doo soții de 1-a și a 2 a căsătorie a dumisale,
Anna și Talia, fie lor veacinică pomenire și odihnă întru În-
părăția ceriurilor ; cu a treia soție, anume j. Stanca, au vie-
țuit 20 de ani.

3. Pe un al treilea :

181.

Pomenește, D[oa]mne, pre robii tăi aceștea care sânt mutaț
la odihna cîa veacūnică întru Împărăția ceriului, j. Martin
Rusu, fostul negoșitor în Caransebeș, viețuind ani 53, și aă
răposat în 22 Iunie, ani di la H[risto]s 1825 ; j[upănea]s[a]
Costanda, socra sa, aă răposat în 25 Iulie, ano 1820, — cu
familia dumnealor să odihnesc aicea.

4. La altar :

182.

Zugrăvitu-s'aă acest sfânt oltar, cu tîmpla împreună, în zi-
lele și stăpînirea prealuminatului și stăpînitoriului nostru
Domnu Domnul Iosif cel de al doilea, Împăratului Romanilor,
Craiului Hungarilor și al altor țări, fiind în zilele acestea ar-
hiepiscop și Mitropolit Scaunului Carlovețu Escelenția Sa

domnu Moisi de Putnic, cu blagoslovenie și îndemnarea ocărmuitoriului acești eparhii Înnalt Preaosfinții Sale domnul Iosif Ioanovici de Șacabent, pravoslavnicului episcop al Verșeț[ulu], Caransebeșului, fi[n]d protopresviter Gheorghie Iorgovi[cî] și namesnic Theodor Ilievici; Septevrie 8, 1787.

Cf. Andrieu Ghidiu și Iosif Balin, *Monografia orașului Caransebeș*, Caransebeș, 1903 (extras din «Foaia diecesană»). p. 27.

183. 5. La strana din stînga:

În anul 788, în rezmerița cea cu Turcul, au fost tare stricată zugrăvitura bescaricii ceștia de Turci: pentru aceia acuma de a doao oară în zilele prealuminatului Împărat Franțiscus I, fiind ep[i]sc[op] al Verșeț[ulu], Caran[sebeșulu] Ecsele[n]ția Sa Domnul Peter Ioanovici de Vidac și protoprezviter al Caransebeșului Ioann Thomiciu, iară cu toată cheltuiala d[u]mnealui jupînelui Manoilo Stancovici și a jupînesei d[u]mnealui Martha, născ[ută] Ioanovici, iară s'a[u] priînnoit la anul de la Hr[isto]s 808, Octov[rie] 15. Ecaterina, Elena.

V. *ibid.*, p. 28.

184. 6. La proscomidie:

Pomenește, Doamne, și zugravii: Ion zug[rav], Ioan zug[rav], sin ego, Ion ucenic. Iulie 10, 1787.

Cf. *ibid.*, p. 28.

185. 7. Pe sfînta masă:

† Aciestu sf[ă]ntu prestolū s'au facutu cu cheltuiala domnului Ioannu de Groza lăitinantu alu slăvitulu chesar-cr. valah.-illir. reghimentu, și s'a[u] dăruit sf[i]nte bisearici din Caransebeșu, hramulu Sf[ă]ntulu Ioannu Botezătorulu, cu bl[agoslovenia] preaosfințitulu ep[iscop]u alu Caransebeșulu și al Verșețulu d[ominu]lui Vichentie Popovici, pentru pomenirea veacinică a părinților lui, Avraam și Anna, în 13 zile a lui Augustu anul 1780.

Fototipie, *ibid.*, p. 26. — Acolo v. și alte inscripții din această localitate.

186. 8. De-asupra unui mormînt:

Aicea odihnescu cei la ceale vecinice lăcașuri mutați robi lui D[u]mnezeu Iova Iacob postmaistor, carele după petrecerea de 76 annî întru aciastă viață s'a[u] dat sufletul său în mînele făcătorulu în 3-lea Martie 1779, și Anghelina, soția lui, carea au viețuit 60 de ani, și în 3-lea Ianuarie 1782 au ră-

posat; dinpreună și fiii lor Iova Iacob, carele în vîrstă de 30 de ani s'au mutat la ceale vecinice, în 30-lea August 1785, Iovanca, carea după 26 de ani a vieții sale au răposat în 21-lea Aprilie 1789, și Nicolae Iacob, negoț[itor], carele, viețuind 69 de ani, au răposat în 1-lea Aprilie 1838; cărora s'au pus acest monument de următorii lor spre vecinica aducere aminte.

Ctitor Ioann Sîrb, iub[iliter] caprariu.

XXIX.

Cetatea-de-Baltă.

A. Biserica unită.

1. *Apostol* din 1814.
2. *Cuzania* lui Varlaam.
3. *Evangelhie* din 1760.
4. *Molitvenic* din 7255 [1747].
5. *Octoih* din 1792.
6. *Octoih* din 1825.
7. Pe un *Penticostariu* din 1808, mențione că s'a cumpărat de «Stoian Vasilie, preot unit Cetești-de-Baltă, la anul 837».
8. *Psaltire* de Sibiu, 1806.
9. *Triod* din 1771.

B. Biserica neunită.

1. Pe o icoană; 187.
Nicolae zugrav sin Ionu [c. 1750].
2. Pe o *Cazanie* slavonă din c. 1550: 188.
Să ș[ă] știe, eu Ionu Inochentie, când amu șezut în casa moș popi; leat 7259 [1751].
Să știe de când am venit din Moldova eu Ion, vă leat 7181 [1673].
3. *Evangelhie* din 1776.
4. *Evangelhie* manuscrisă din secolul al XVII-lea.
5. *Octoih* de Blaj, 1783.
6. *Psaltire* de Bălgrad.
7. *Strastnic* din 1773.
8. *Triod* din 1800.

XXX.

Cîlniciș (V. Delari).

XXXI.

Cîmpeni.

A. La parohul ortodox.

- 189 Pe un ms.: «Rânduiala ispovedanii»:

La S[fă]ntul Nicolae aū murit Domnul episcopul Ghedeonū Nichitici, și, rămăind eū ipofdiacōn, în primăvara aū venit poru[ncă de la] Împăratul să meargă di[eciū] la preoție la Timișora, și săptămăna cîa mare o plecat, și în 12 zile pre 100 doī ne-aū preoțit răposatul Vlădică Petrovici; și la Mestea-c[ân] am fost preot în 6 ani de am slujit; la Abrudfalva am vent preot la anu 1795, Aprilie 22 de zile.

Popa Nicolae Popo[vici], paroh neunit Abrudfalva.

B. Biserica ortodoxă.

1. Icoană făcută cu cheltuiala lui «Dandea Andilnă». «Nicolae Corchiș pictor».

2. *Antologhiu* din 1781.

190. 3. Pe un *Catavasier* din 1818 se arată că lipsise «prin răpirea saū furarea a unui om fără cunoașterea lui Dumnezeu». Dat de Bobar Sanfira Corcheș.

Asemeneaș cine va face, să-l bată și să-l afurisască toate cîntările care-s într'aciastă carte... Eū Samoil Corcheș, fiind și eū deac și cîntăreș. Corcheș Nicolae, gornicul de pădure la Sohodol, cu soția dumnealui, spre lauda lui Dumnezeu aū cumpărat aciastă carte.

191. 4. Pe *Cazania* lui Mihaī Racovișă, 1742:

Aciastă carte cu nume Mineiatul s'aū cumpărat de răpăosatul Moruțu Onușu, cu zice numărături, de pomian[ă] și de învățătură acestuiași poporu de sat Căenpean[î], numitiī besereciī din dealuri, în anul 1768, Martie 20 de zile, prin măna popiī Ion Morar, Cănp[eani].

5. *Evangelhie* din 1817.

6. *Mineie* de Buda, dăruite de Mihon Gavrilă, Orlea și Gligorie Avram, «Leah Ilie, cu soțu saū Simziiana», «Mucia Ion a lui Toma».

Însemnare că la 7 Novembre a fost întunecime de soare («aū rămasū fără vedere»), de «Mihăeș Nicolae Holea, împreună cu soțu-saū Ilona».

7. *Mineii* pe Septembrie, Buda, dat la 1806 de «Patișă Petru și cu fiul saū Patișă Ispas, împreună cu soțiile lor», cu 7 zlofi, 20 kr. «În Cîmpeni saū Topanfava» «Vasilie Motora, paroh la Cîmpeni».

9. Pe un *Octoih* din 1792, Motora scrie:

192.

Și s'au cumpărat prin mine de la dumnealui birăul Sabău Pătruș, din Cămpeni, cu 15 florinți...

În numele a Sfintei Troițe și pomenirea tuturor sfinților, spre vecinica pomenire, din oareșceva aflare, ca de de 10 zloți, nu s'au înghițitu într'alta, ci iarășu s'au dat pe aciastă sf[ântă] carte, la 4 Iulie 806.

Adecă aciastă aflare au [fost] a numiti preutesi a lui popa Vasilie Motora; n'au vrutu a u îngropa în pământu saū a u pune în vistieriea sa cu nedreptul, ci i-au datu pe aciastă, ca să le fie pomenire, și celuea ce au muncitu pe ban[i] și i-au pierdutu, și dănșii, că i-au aflu și i-au datu pe acestu odor bisericesc întru vecinica pomenire a tuturor neamurilor lor și a celor ce i-au îndemnat, ca să fie la sf[ânta] biserică a neuniților în Cămpeni, fiind preoți la biserica satulu Vasilie Motora, Ion Corchiș și Costandin Morariu.

9. Pe un *Octoih* slaven:

193.

Scri-am eu diac Ghiorghe de la Indol pe acest Oftaiu a besere[ci].

сѣа wskazanъ. панъ Пашиксѣа въ Кѣмѣкинѣи подѣржѣю его Якса, и даде его къ стаа цркѣи въ Кѣмѣкинѣи, да кѣдетъ къ макѣи къ памѣтѣ емѣи родѣлемъ наѣ, и катѣи зѣрѣи, мѣца нѣекъ. кѣ, к дѣи Раколицѣи Гѣоргѣи краѣи наѣемѣи, сѣи манастирѣи Стефанѣи, при еѣи менѣи еѣи мѣнаѣи Яѣанасѣи въ моѣдакскѣи земѣи; сѣи мѣнаѣи мѣногѣи мѣицѣи и мѣицѣи манастирѣи. wskazanъ како можѣи мѣицѣи сѣи сѣи... Т...; и быѣи архѣи еѣи сѣи Гѣиадѣи мѣицѣи мѣицѣи бѣи градѣи. и къѣи земѣи арѣи кѣи сѣи¹.

Aciastă carte anume Anghelest, cu îndemnarea D[u]hului Sv[ă]ntu au înnoit Timone Antonie, pentru ertarea pocatelor, inică (*sic*), soțul său, anume Marinca; și au dat 100 de ban[i]

¹ «Au legat aceasta dumnealui Pașcul din Cîmpeni și soția sa Acsa, și au dat-o la sfînta biserică din Cîmpeni, ca să fie spre rugăciunea și întru pomenirea lui și a părinților lui; și în anul 7140 [1631], luna lui Novembre 25, în zilele lui Racolțea [Rákóczy] Gheorghe, Craiul nostru, în mănăstirea Stefanca, supt egumenul ieromonah Atanasie din țara Moldovei singur am scris în multă sărăcie și...; și a fost arhiepiscop Ghenadie Mitropolitul, al Bălgradului și a toată țara Ardealului.»

și 20, în dzilel[e] lui Craiu Apafi Mihai și arhiepisc[o]p[u] Varlaam, anul Domnului 1686.

Daska! Stefan.

194. 10. *Octoih* manuscript slavon. Pe o pagină, titlu cu roșu:

KK КТОРИНKK КЕЧРК НА ГИ КАЗКА.

Scris au diiac Dumitru, și am scris cu cernială roșie.

11. *Penticostariu* din 1808, dat la 1824, de Motora «nameaznicu».

195. 12. *Triod* din 7234 [1726]:

Aciașta carte anume Strastnică l-au cumpăratu Dandea Ionu cu 7 flori[n]ți, și l-au datu biseri[cii] (nu s'a mai scris).

196. 13. Pe un *Triod* din 1731:

Aciașta sfântă carte bisăriciască să dăruiaște nepotului Morariu Ioan de la Câmpeană; Dech. dni 22, l[ea]t 1759. Dobre Petru den Zlacna.

14. *Triod* din 7290 1782].

XXXII.

Cluj.

A. Biserica neunită.

197. 1. Pe un *Apostol* din 1774:

Spre lauda și mărirea lui D[u]mnezeu s'au închinat[u] aciașta carte, Apostol, bisearicii Răsăritului din Cluj, de Ioan Molnar de Milershaim, doctor de ochi și profesor de obște... Scris în 16 Ianuar 1797.

198. 2. Pe o icoană:

Costandin zogr[av], Brașov, 1796.

199. 3. Pe un *Mineiu* de Maiu, din Buda:

Τὸ παρὸν ἐκβλίον πέλει: Ἀθανασίου Ἰωάννου, Κολοσβάρη, 4 Φεβρ. 1806¹ [și 1809].

4. *Oct.ih* din 1811.

5. *Paracleticu* (fără titlu).

6. *Penticostariu* din 7272 [1764].

B. Biserica unită.

1. *Strastnic* din 1773.

2. *Triod* din 1800.

3. *Triod* din 1813.

¹ «Cartea de față e a lui Atanasie Ioan; Cluj, 4 Februar 1806.»

XXXIII.

Copăcel.

1. De-asupra ușii, inscripție ungurească, cu «anno 776».

2. Pe o icoană litografiată :

200.

Aciastă sf[ântă] icoană a Adormirei prea-sfinteî Născătoareî de Dumnezeu s'aũ făcut cu toată cheltuiala domnieilor Gheorghe, Ioann și Fi. Țibiși, și negoțitorî din Brașov ; caria s'aũ dăruit sfinteî beserici romînești din cetata Brașovului spre a să da în dar drept-credincioșilor creștinî pentru binecuvîntarea și vecînica pomenire a d[u]mnialor și a tot niamluî ; Viena, 1835, Iunie 1.

3. Pe un *Apostol* din 1743 :

201.

Legatu-s'aũ acestă sf[ântă] carte de mîna mē Aaron, fiind diiac Alt Adămuș, la let....

4. *Antologhiu* de Rîmnic, 1786.

5. *Chiriacodromiu* din 1699.

6. *Liturghîr* din Rîmnic, 7267 [1759].

7. Pe un *Octoih* din 17— :

202.

Acest Octoih iaste a sf[i]ntiî bisearici a Copăceluluî, dat de dumnealuî boiariu Mateî Strezea, în Domnul răposatul, pentru care am scrisu ca să nu-l înstreineaze de la sfînta bisărică ; anul 1781, zil[e] 2 Dich[emvrie]. Protopop Costandin Ivanovici, Mit[ropoliei] Făgărașuluî, etc., iscal.

8. *Penticostariu* din 1768, de Blaj.

9. *Strastnic* din 1783.

10. *Noul Testament* din 1648.

11. *Triod* ardelean din 1771.

XXXIV.

Corabia-Ciceu.

1. *Apostol* din 1767, dat de Simeon Brodea ; 1789.

2. *Cazanie* din 1768.

3. Pe *Evangelia* din 1746 :

203.

La hramul Sf[ântuluî] Dimitrie, în Corabie.

4. *Mincie* de Rîmnic.

5. *Octoih* din 1792.

6. *Strastnic* din 1753.

XXXV.

C o r b i.

204. 1. Pe căldărușă :
Pp. Io[nū] Tă. ; ano 1807.
205. 2. Pe un pomelnic de lemn :
Leca, Enachie, Rodion, Despa, Anastasie, Antonie.
206. 3. Pe un *Antologhiu* din 1737 :
Să s[ă] știe că această sfântă Meneiū l-am cumpărat eū pop[a]
Aldea din Arpaș[ul]-de-sus, drept bani zloț 20, de l[a] Ion
Suma din Cărța cîa săsească, pentru ca să fie de slujba
bisericii căt va fi viața mea, iar, după morte mea, să rămăe
feciorilor miei... Și am scris eū Amfilofie iermonahul de l[a]
schitul Arpaș[ul]-de-sus, în luna lui Ianuarie dni 9, și aū
fost lt. 1749.
4. *Apostol* din 7251 [1743].
5. *Cazanie* din 1768.
207. 6. Pe un *Ceaslov* din 17 — :
Aicia amu însărcinat ca să s[ă] știe cum că amu cum-
păratū eū popa Ioanū acestu cîaslovu de la Niculaie Curu-
luțu împreună cu Catavaseariū, dereptu 10 mariiaș, cu bani
miș; 1797, Iunie 30 de zile.
7. *Evangelhie* din 1776.
8. *Penticostariū* din 7251 [1743].
9. *Psaltire* din 1767.
10. *Triod* din 1761.

XXXVI.

* Corbî (Făgăraș).

208. Pe *Omiliile* din 1775 :
Să să știe cum că la ano 823 aū poftit înnălțatul Împărat
de la oamenii marelui prințipat Ardeal să dea în porție banii
de argint.
Acîastă sf[ă]ntă și dum[ne]zeiască carte iaște a lui Psamp-
son din Corbî și popa Psamsonū al Opriș din Corbî; și am
scris eū popa Marcu din Viștea-de-jos.

XXXVII.

C r i ș c i o r .

1. [Pomenit un] Nicolaevici din Hinedora, leșăște (*sic*) diregători de cărți («Cristov»)

2. Pe un *Antologhiu* din 1745 :

209.

Acîastă sf[ăn]tă carte s'a luat de neamul Ficheresc, popa Danil, 1776.

3. Pe un *Apostol* din 17— :

210.

Acîastă sf[ăn]tă carte ce să cheamă Apostolū, s'au cu[um]păratū de acestū pravoslavnicu creștinū Turcinū Iuvanū și cu soțulū mieū Borița la sfânta besărică noastră a Criștorului pomînire, și l-amū cupăratū cu banī bunī și dreptī 1 flor vonași, și nime sî nu îndrăznească să-lū strămute saū să-lū fure... Ani de la H[risto]s 1778, Aplilie în 4 zile.

Să să pominească Turcinești și, de spre soțulū mie[ū], Hurdești, policra de spre Turcinești: tată-meū Ivvanū și Eva, de spre soțulū meū Borița: Iujgia, Măriica.

4. Pe o *Evangelie* din 1784 :

211.

Acîasta sf[ă]ntă ev[an]gh[e]lie s'aū cumpărat pe sama sf[î]nteī bisearici de la Crișcior cu 14 flor[in]i ungurești, de la mine popa Sava din Rășinariū, Februar 23 lea, 787. [Legat la 1834.] Compactor Anton Stefan, Zalatna.

5. Pe un *Octoih* din 1742 :

212.

Eū popa Pătru dinū Criștoru amū datū 15 florinți pe acestū Oftaiū; eū a[m] datu... A[nno] 1786, Noevriia 12 zile.

6. *Penticostariū* din 7251 [1743].

Cu însemnări din 1807.

7. Pe *Propovedaniile* lui Clain :

213.

Acîastă propoved[anie] s'aū cumpărat ca să-mī rămăe de pomană, la beserica Criștorenilor, la Rîmănească, și un Molitevnic anno 1787. Lucaci Pătru și Otnni (?) Pătru.

8. *Psaltire* din 1786.

XXXVIII.

Cuhea.

Copie a *Evangelie* lui Șerban Cantacuzino. — Notiță de la d. I. Mihály, în Sighet.

XXXIX.

Cunța.

1. *Autologhiu* din 1766.
2. *Apostol* din 1774.
3. *Chiriadromiul* din 1699.
4. *Chiriadromiul* din Sibiu, 1855.
Ctitor: «Șofron Văsiliu din Cunța».
214. 5. Pe o *Evanghelie* din 1806:
Aciaștă sfîntă și dumnezeiască *Evanghelie* iaste a besearci neunite de la satul Sărăcsău din varmeghia Belgradului, paroh popa Aron, paroh unit la Sărăcsău popa Aron de la Cîrna.
6. *Liturghîr* din Sibiu, 1809.
215. 7. Pe un *Octoih* din 1712:
Scri-am eu protopop Potru Dăian, în [a]nul 1725, Fevruiar.
8. *Penticostariu* din 1720 [1782].
9. *Triod* din 1771, legat, la 1832, de Măcinic Mărjineanu, Ioan Zealea, Lazar Florea.

XL.

Dănsuș.

1. Pe catapeteazmă:
1789; popa Simeon zugr[av].
  217. 2. Pe un *Apostol* din 1814:
Aciaștă s[ăntă] carte s'a cumpărat de Bizantie Maciou p[aroh] Demșușului p[ă] sama bisearici Demșușului cu 13 Rf.; din bani bisearici s'a cumpărat; 1844, 19 Septemvrie.
  218. 3. Pe o *Evanghelie* din 1776:
Aciaștă sfîntă vanghelie s'a cumpărat de dumnealui Pătruț Iștionescu de la Dîmșuș, cu unsprăzece florinți vonaș, pe sama sfînteii biseareci de la Dîmșuș... Din Hăteag, 10 Iunie, înaintea mea s'a cumpărat de la popa Avraam din Mărtinești...
- Darurile și pedepsele cu care Dumnezeu în viață m'a certat. Mi i-a dat daru preoții fără venit de la popor, visterie după truda minilor de ajuns mi i-a dat, din carea am zidit biserica, am învățat 3 fii cu cheltuiala pe la școalele

cele mari: pe Vizantie parohu Demșușului, theolog, pe Moisi prințipiști —și au murit la 1823, de 15 ani—, Aron sintaxiste — și au murit la anul 1830, de ani 18, amar mie! Am zidit casă mari, am înbrăcat 2 fice în cinstea, și le am învățat și carte. Am avut fiți 13, dintră care 8 au murit pe dreapta mea, și mai stă 5, nu știu până căn[d]. A 3^a, mi i-au dat învățătură retoriciască și theologhiciască și astronomiciasă și sănătate 32 de ani.

Pedepsele.

1. Moartea fiilor, toți în știință. 2. Răle și pagubă de la vrăjmași, părăle cele mincinoasă, care cu mari teltuiale și pagubi le-am așezat: 2 vrăjmaș mi i-au tăiat viia de 60 de hieri, 3 mi i-au vărsat 100 de hieri de vin noaptea, și or tăiatu coadele la vite. Număru fiilor: Vizantie, Treja, Vasili, Treja, Vasili, Ilija, Moisi, Aron, Elisaveta, Efrusina.

4. Pe un *Penticostariu* din 1808:

219.

Acest *Penticostariu* iaste cumpărat de c[instita] jupăniasa Cerna Iliana... a c[institutului] jupîn în Domnul răpăosat N... fosta odinioară soție.

Eu mai mikul si mult szmeritul între preoci poppa Nikolaje de Matéu unit, mam neskut la annu 1773, Ienuarie 3, mam keszetorit la 1796, Noembrie 3, m'am hirotonisit, adeka preutit la 1798, Aprilie 11.

Fiul născut la 1824, căsătorit la 1844, preot la 1847, trăind tatăl.

220.

Anno 1798, Iulie 28, sau nescut fiul mieu, Visantie; 1801 September 8, Tresia. Fii: Vasilie, Iulia, Moise (1812, 25 Maiu), Aron, Elisaveta, Efrusina, Trudi, Iosif, Moisie.

Mortua fuit mea mater anno 1777, September 6.

Mortuus fuit meus pater; 1817, September 2.

5. Pe un *Noii Testament* din 1648:

221.

În ani D[o]mnului 1767, în luna lui... ie în 2 zile, eu acesta, anume popa Sofronie, am venit din Răchitova aicia în Dîmșuș, murind popa Pascu, și, rămânându satul fără preot, s'au legat de mine să le fiu preot, și m'am tocmit cu satu dinaintea parișoșirilor de-aicia, anume giupănu Luca, Gheorghie domnișoru, Lucaci Ioja, jupănu solgabirău Bocosnițu Lascu, giupănul Antalfi Joja, și ceialalți toți m'au voit, întărindu-mă

cu contractul, prin care voi și arăta unde va filipsă, de va zice cineva ceva. La acest an aū nins în noaptea de Sin-jorzi; care aū stătuț trei zile.

Însemnare de la popa Bicheantie; 1801.

Foamețea din 1813.

Luna lui Mai sfirtariū cel d'intiū... Începutu lui Marț cu Babele.

6. *Triod* din 7234 [1726].

XLI.

* Delari.

222. Pe un *Penticostariū* tipărit la 1566, supț Mitropoliul de Smederevo Zaharia și egumeul Sava, la mănăstirea Văznesenia:

Să s[ă] stia în ce lun[ă] s'aū scris: scrisu-s'aū în luna lui Fev[ruarie] 20 de zile, s[fe]a]tago m[u]c[ini]ca Iliia. Ac[ia]stă s[ă]ntă și d[u]mnez[ă]iasca carte estă a mănăstiri Ojgori, не естѣ азъ дѣлн монаху. Ac[ia]stă d[u]mnezeiască carte, anume Penticostariu.

Ac[ia]stă s[ă]ntă cartea anume Penticostariū l-aū legatū părintele popa Stan din Cilniciș; Domnul să-l pomeniască pre d[u]mneluī, că l-aū legăt de domană (*sic*). Писам азъ диакъ утръ Делари [= am scris eu, diacul din Delari].

XLII.

D e v a.

A. Museul.

223. Pe un pomelnic de lemn:

Pașculū, Barbărū, Isimie, Paraschia, Flurie, Cortinū, Ispas, Rafil.

B. Biserica.

224. 1. Pe o icoană:

Prinū strădania și ostănia Sfinți Sale părinteluī popa Ioan, paroh Dev[i], 1784, s'aū zu[gră]vit ac[ia]stă s[ă]ntă icoană cu cheltuiala dumisale răpăosatuluī Șipoș Șamu din Deva.

225. 2. Pe alta:

S'au zugrăvit aciastă s[fă]ntă icoană cu cheltuiala dumi-sale j[upănu]lui Sabău Ianășu, criznic, anno 1784.

3. Pe un *Apostol* din 1683:

226.

Aciaștă sf[ă]ntă și d[u]mnezeiască epistolie iaste... bisearici nostre a Devii, și am scris la 29 de zile a lui Mai, anul 1795, cucernicul între preoți Alexandru Popp, parohu al Devii, ne-unit.

Acest Apostol l-au cumpărat popa Pătru ot Deva cu patru lei și un tultu, din bani cari au datu Măriia Sa Gheorghie Cantacuzinò pomană la biserica Deveii, fiind titor Măriia Sa și neamul Măriei Sale, ca să s[ă] pomenească neamul Măriei Sale la aciastă sf[ă]ntă biseric[ă]; iară cine ar îndrăzni a o lua de la aciastă biseric[ă], să fie anathoma de 308 părinți sfinți; 1721, Fev[ruarie] 2 zile.

4. Pe o *Biblie* din 1688:

227.

Notă că a fost a lui «Tovie Perian, parohul Săliștei și Cajanea», dată lui Ioan Perian, «paroh Trestii». Marturi: «Crăciun, Istina, mătușa noastră, Perian Elisaveta, proteasa de la Țăbea».

Iară după ce odată să biruisă puterea Ungurilor, venind din Țara Ungur[ească] un ghegeneral ungur cu nume Biem, au biruit Țara Ungur[ească] și tot Ardealu cu Ungurii săi, atît pe ai Împăratului, cît și pe Romani; numai un prefect cu nume Avram Iancu au ținut bătae cu Ungurii în partea Moțului, Muntenilor Abrudului și Ofănbăii, carele au și bătut în trei rînduri pe Ungurii ce s'au fost dus pe el mulțime multă ca să-l birue; i-au bătut, zic, foarte rău, într'atît cît nice p'aproape de partea Moților nu cutează Ungurii să prea șază. Iară în anul 1849 după Simpetru, venind ajutor de la În[nălțatul] Împărat Muscănesc Nicolae, și în jos de la Innăl[țatul] nostru Împărat cel tiner Franți-Iosif, în care de odată să frînsă puterea Ungurilor, fujind cei mai mari ai lor pe la Turci și pe alte locuri străine...

5. Pe o *Liturghie* din 7267 [1759]:

228.

Aciaștă sfântă și d[u]mnezeiască liturghie s'au cumpărat prin mine prot[opopol] Mihailu ot Deva, neunit, la anul 1766, a luni lui Mai 2 zile, și s'au cu]mpărat dreptu florinți vonași 9 fără unu groșițu... Mila d[u]mnelor părintelu popa

Maștei din Lejnicu... Stoica Iosifu..., ca să fie de pomenire dumneloru.

La anul 1829, în Sîmbăta slăbănogului, m'am făcut diacon, și în zioa de Rusalii preot desăvârșit, tot într' acelașu an. Nicodim Popp, parohu Devi.

Aciaștă sf[ă]ntă și d[u]mnezăiască liturghie iaste a s[finte]i bis[erici], fiind paroh Petru Budi; Iunye 24, 822.

229. 6. Pe un *Octoih* din 1763:

Notiță din 1850, de la «Inochentie Chiașa, Învățăcel».

Cu ajutoru lui D[u]mnezeu întru pomenir[e] popa Gheorghie, Anița, irei Gheorghie, erei Jiva.

230. 7. Pe un *Penticostariu* din 1743:

Cu toată chieltuiala biserici Devi, la anul 1800.

Scriș-am eu Ghiorghie Popovicî din Mleajnic, ano 1810, Aprilus, și s'au tipărit de mîna dumisale: Ghiorghie Popovicî.

Insemnare de la Ioan Sintimbreau (1860).

231. 8. Pe un *Triod* din 1731:

...Și dată de pomană la sf[ă]nta beserică a Devi, hramul lui S[fe]tii Nicolae, ca să fie dumnealor celor ce l-au dat, spre veacînică pomenire, iară cine s'arū întămpla de la aciastă sf[ă]ntă beserică a îl streina saū mai vrătos a-l fura, și, zicandū cum că iaste al lui, unul ca acela să fie într'un loc cu Iuda vînzătorul și cu Ariia nebu[nu]l.

XLIII.

Dobîrca.

A. Unită.

232. 1. La catapiteazmă:

Aciaștă sf[ă]ntă cruce s'au făcut de robu lui D[u]mnezeu Nicula Alăman din Topărcia, ca să-î fie poman[ă] lui și la totu niamu lui, amin. Și sau datu s. besiareci dinu Dobârca; 1807.

233. 2. Pe o litografie:

H[risto]s judecătoriu vine, cum Evanghelie spune.

... Vlet 1809.

234. 3. Pe un *Apostol* din 17—:

Aciaștî Sfîntu Apostol l-au cumpărat Logofăt Ion Ungu-

rean de la Sibiiu, de la popa Ionu Brătoî de la Bobeani, cu 12 lei, 41 de părăle.

4. Pe un *Chiriacadromiu* din 1699: 235.

Acîastă pocenie-î a lui Gavrilu popi Lupi dinu Grebenişu ... Acîasta Căzanii, a popi Graviă.

5. Pe o *Evanghelie* din Sibiiu, 1806: 236.

Acîastă sf[ân]tă evangheile aū cu[m]părat-o Stanu Crăciunu dinu Dobârca, şi o dă beserici Dobârci de pomană ... Ion, Marcu ... alină, şi s'aū cu[m]păratu cu 3 zloî, ano 1808, No[em]vrie 20. Amū scris eū popa Nicolae [*litere latine*], Dobârca, popa unitu.

6. Pe *Liturghiile* din 1741: 237.

... A popi Toaderu dinu Şălme, şi elu aū murit, şi o lăsatū lui Nistoru.

7. *Molitvenic* din 1699 (Buzău).

8. Pe un *Octoiu* din 17—: 238.

Acest Ohtoih iaste al bisearici Doborci, la hram Sfinţilor Îngerî, şi cine s'are întînpla a-lu fura, să fie afurisit de 400 de sfinţi părinţi de la Nichia; Doborka, 16,808 (*sic*). Şi s'aū scris prin mine, mult-păcătosul Ioan Popovicî, dascal în Dobârca unit.

Acîastă sf[i]ntă carte Oftaiū o aū plătit pentru legătura ei Dumitru Preda din mitul (*sic*) Galeş de pomană, ca să fie şi lui pomeană şi la părinţi lui şi la tot neamul lui... Oprea, Opreanu... Galeş, 10 Fevruarie 1807. Palel (*sic*) Ilie.

Deosăbit veţi şti şi pentru procoviţă şi pentru aeru, că cît de curînd vor veni iară de pomeană.

9. Pe un *Penticostariū* din 1808: 239.

Acest Penticostariū aū ajutorit cu banî Păcurar Petru cu fămeaia sa Ană. Ioan Munteanu, văduvă Ana Comşoe, Cătarina.

10. *Propovedaniile* lui Clain. Iscăleşte în ele Dumitru Micaciuş.

11. Pe un *Triod* din 1813. Copiate versurile din Psaltirea lui Dosofteî: «la apa Vavilonului».

B. Neunită.

1. Pe o icoană: 240.

Acîastă sf[ântă] icoană o aū dăruit Oprea Borcia din Să-

liște și soția dum[nealui] Dobră, sf[inte]i biseareci de la Dobră.

241. 2. Pe alta:
Vasilie zugr[av]. Săliște, anul 1823, Ianuarie 3.
242. 3. Pe un *Apostol* din Iași, 1835:
Nicolae Prida din Lojnă l-a adus din Moldova, și cu mare frică l-a trecut prin vama (1851).
4. *Evanghelie* din 1784.
243. 5. Pe un *Octoih* din 1720:
... Cu 8 florinț... Preoți Ioan Dobrot[ă], protop[op] popa Nicolae Dobrotă, fratele protopopului, popa Nicolae fiul protopopului; anu Domnului 1792, 10 —.
244. 6. Pe un *Triod* din 1813. ctitor.
- Dumitru Bloț din Săliște, Dumitru Borcea, Ioan Chiparu cel bătrîn. Înaintea bisearici de la obște s'a cîpătat (Szelistye, 1833). Fiind față preoți Danil Mark, paroh neunit în Săliște.

XLIV.

Dobra.

245. 1. În dosul altarului:
S'a făcut cu cheltuiala jupînelui caplari Thoma Nand, din Dobra, în anul 1828.
246. 2. De-asupra bisericii:
Acîasta sf[ântă] bis[erică] s'a rădicat întru mărirea S. Troiță în nemeșul și preveleghiatul oraș Dobra prin cheltuiala comunitașului a legi neunite, sub stăpînia Î[nnălțatului] Împărat Franțisc I-lea, ep[iscop] Vasilie Moga, prot[opop] Iosif Nemeș, ctitor Iosif Olar, Iosif Cra[i]n[i]c, gocîman Agi-Gheorghe Hriste; 1815.
3. *Evanghelie* din 1760.
247. 4. Pe un *Minei* budan, de Mai:
- Olar Iosif căplariu a cumpărat aciastă sf[ântă] carte...;
4 Mai 1807. [Întărește Nemeș.]
248. 5. Pe cel de August:
Acîastă sf[ântă] carte, August lună, din Mineiul Mare a plătit-o Nicolae Horbeai, împreună cu Muntean Adam jiu-nere-

său, dăruindu-o de pomenire veacinică la sf[ă]nta bisearica neunită a Dobri, în anno 808, Iulie 24 de zile.

Iosif Nemeș, protopop.

6. Pe un *Mineit* de Octombrie, din Huzău :

249

Scris-am eu Diiac Crăciun.

Scris-a[m] eu Lucă Gîurca din Gura-Sadului, cându am fost la popa Pavelu în Rădulești, Duminecă în [ziua de] Blagoveșt[enie 17—]. Patru sute și zece de hărți sântu într'aciastă carte.

7. Pe un *Mineit* de Buda pe Novembre :

250.

Nemeș Theodor, c[t]itorul fiindu bisearici, au cumpăratu aciastă lună, și au dăruit-o de pomană maicii bisearici noastră din Dobra. Martie în 25 de zile, anul 1807.

Iosif Nemeș, protopopu al locului.

8. *Triod* din 1731.

XLV.

Dragomirești (Maramureș).

1. *Octoih* slavon tipărit, de la

251.

Titianu și Turcuș Ștefan dănu Dragomir[e]ști . . . , și o au dat în bes[ea]r[i]ca de Dragomirești, nu popilor de acmu, nici cari vor fi de acum innainte, ce prea sama bisearicei să fie, să slujiască dănr'ansa, nice... , să u vândă, să să u pue în zălog, satu mac[a]rū și noi saū rămășiț[e] noastră, saū să o cumper[e] . . . Datu-amă aice în Maramorăș, în satu în Dragomiriaști, cum estū scris mai sus. Scris-am în zilel[e] luminatului și temătoriū de D[u]mnezeu Craiul Ardeliului Apafi Mihaiu, Mitropolitul Ardeliului Sava Brancovicî, lu[na] A[v]g[ust] 25 z[i]l[e], 1672. Bogdan . . . , Irinca, Ivan, Anișora, Mihoc, Maric[a], nepotū lui Turgus, Ilîna. — Col. d-lui I. Mihály, din Sighet.

2. Pe un potir :

252.

Acest potir închină și prinosește Măria Sa luminatul Domn al Țerii-Rumânești Io Șt[efan] Cant[acuzino] VV. sfînteî mănăstiri de la Maramurăș, unde se prăznuește hramul Înălțarea Domnului H[risto]s, spre pomenirea numelui și spesenia sufletelor D[om]niei Sale, lt. 7224 [1716]. — După cetirea d-lui I. Mihály, din Sighet.